

1. UVODNA RAZMATRANJA

Usvajanjem Zakona o Prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine („Službeni glasnik RS”, broj 88/10) pravno je osnažena odredba člana 58. Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 72/09, 81/09–ispravka, 64/10-US i 24/11) o obavezi izrade Programa implementacije Prostornog plana Republike Srbije (u daljem tekstu: Program). Istim zakonom definisana je obaveza izrade Programa u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu plana. Ovaj član, zajedno sa članom 59. istog zakona, je obavezao obrađivača Programa i na svrhu i sadržaj ovog dokumenta. Program je urađen poštujući sve ostale odredbe iz zakona a u aktivnoj saradnji sa svim akterima (nadležni organi, organizacije i institucije) od kojih zavisi ostvarenje planskih rešenja odnosno strateških prioriteta i projekata koji bi morali da budu u celini ili delimično ostvareni u periodu do 2015. godine. Na ovaj način se po prvi put u Republici Srbiji otvara put ka odgovornom pristupu ostvarenju najznačajnijeg strateško-razvojnog dokumenta kakav je Prostorni plan Republike Srbije (u daljem tekstu: PPRS), odnosno ka trajnom praćenju i ocenjivanju izvršenja strateških prioriteta i projekata, usvojenih PPRS-om, u posle-planskoj fazi.

Usvajanjem Zakona o Prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine, za razliku od dosadašnjeg shvatanja, nije završen jedan veliki i značajan posao već tek počinje drugi, znatno veći i osetljiviji posao svođenja plana na tlo stvarnosti.

Ovaj posao programiranja implementacije se radi toga biti praćen drugim, trajnim poslom izveštavanja Vlade (član 58. Zakona o planiranju i izgradnji) odnosno Narodne skupštine (član 5. Zakona o PPRS-u) o stanju prostornog razvoja Republike Srbije, odnosno o ostvarenju PPRS-a, planskih rešenja i prioriteta.

Program je rađen prema istoj metodološkoj matrici kao i PPRS, obuhvatajući i ukrštajući tri ključne dimenzije razvoja Republike Srbije: ekološko-fizičku, socijalnu i ekonomsku. Ove tri dimenzije su shvaćene kao predmet institucionalne odgovornosti nadležnih institucija radi čega je prvi značajan korak u pripremi Programa bio identifikacija nadležnih institucija i stupanje sa njima u kontakt i aktivnu saradnju oko konkretnih projekata odnosno strateških prioriteta u razvoju Republike Srbije i njenih regionalnih celina. Imajući u vidu osnovnu ulogu PPRS-a kao dokumenta koji u postupku izrade vrši koordinaciju brojnih interesa, uz istovremenu optimizaciju korišćenja teritorijalnog kapitala i potencijala na regionalnom nivou, prilikom izrade Programa je vođeno računa da interesi i kapital budu na taj način usklađeni da se obezbedi održivost razvoja Republike Srbije. Radi toga je drugi značajan korak bio izlučivanje i precizno definisanje strateških prioriteta odnosno projekata za realizaciju u prvoj fazi u posle-planskom periodu. Kako bi Program imao očekivanu pouzdanost i efektivnost nakon usvajanja na sednici Vlade, svi navedeni projekti imaju zakonodavni, ekonomsko-finansijski i organizacioni oslonac u postojećem institucionalnom sistemu i kapacitetima Republike Srbije, što je proveravano kod svakog odabranog projekta iz Programa.

Imajući u vidu da planska rešenja predstavljaju kompleksan i multifunkcionalan fenomen, odnosno višestruki uticaj na određene resurse ili sisteme na teritoriji Republike Srbije, jednostrani sektorski pristup može da ugrozi multifunkcionalnost ili funkcionisanje sistema

Zbog toga je prilikom pripreme Programa bilo od posebnog značaja utvrditi horizontalne veze između sektora koji imaju interes oko istog projekta. Istovremeno, značajno je bilo utvrditi i vertikalne veze, od nivoa lokalne samouprave, regionalnih celina, Republike Srbije do nivoa Evrope, kod pojedinih projekata, kako bi se obezbedila vertikalna koordinacija između različitih nivoa u sprovođenju planskih prioriteta.

Nakon usvajanja PPRS pristupilo se izradi Regionalnog prostornog plana AP Vojvodine. Nakon sprovedene procedure, Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine je 07.12.2011. godine usvojila Regionalni prostorni plan Autonomne Pokrajine Vojvodine (u daljem tekstu RPP APV). Ovim strateško razvojnim dokumentom utvrđeni su strateški prioriteti razvoja za sve tematske oblasti obuhvaćene izradom RPP APV za teritoriju AP Vojvodine.

Nakon usvajanja ovog Plana, a u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji (čl. 58) pristupljeno je izradi Programa implementacije RPP APV za period 2013-2017. godina. Sadržina ovog Programa utvrđena je zakonom, a osnovni metodološki okvir za njegovu izradu postavljen je u Programu implementacije PP RS od 2010. do 2020. godine – za period 2011-2015. godina.

U Programu implementacije RPP APV razrađeni su strateški prioriteti koji treba da se realizuju do 2017. godine, utvrđeni su strateški prioriteti koji se, iz različitih razloga, ne razrađuju u ovom Programu i dat je grafički prikaz teritorijalno pozicioniranih strateških prioriteta. Takođe, razrađeni su i strateški prioriteti iz Programa implementacije PP RS za koje je ovim dokumentom utvrđeno da se razrađuju planovima nižih teritorijalnih celina. Programom implemenatcije RPP APV utvrđeni su i pokazatelji prostornog razvoja koji će biti osnova za izradu godišnjih izveštaja o ostvarivanju Plana.

Na osnovu ova dva dokumenta, odnosno Programa implementacije PPRS i Programa implementacije RPPAPV utvrđena je valorizacija pograničnih prostora koji su bili predmet analize prethodnih celina projekta CODEX, odnosno **Analize ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini**, Zajedničke metodologije, sa specijalnim fokusom na marginalizovana naselja i njihov dalji razvoj, a za četiri pogranične opštine tj dva grada (Subotica i Sombor) i dve opštine (Novi Kneževac i Kanjiža) za koje se kao finalni proizvod odnosno studija, izradjuje ovaj elaborat Program implementacije i akcioni plan baziran na Regionalnom prostornom planu AP Vojvodine.

Ovim dokumentom definisanisu prostorni uslovi za direktan ekonomski i socijalni razvoj i definisani su okviri za balansiran prostorni razvoj u posmatranom regionu. Posebna pažnja data je ruralnom razvoju i potrebama za njegovim jačanjem. Insistiranjem na boljoj infrastrukturnoj opremljenosti i razvijenosti i funkcionalnim vezama izmedju naselja i prirodnih područja, ovaj dokument ima značajan demografski, ekonomski, socijalni i kulturni aspekt.

Jedan od glavnih izazova ovog dokumenta bilo je svakako definisanje ograničenog broja indikatora kao dela akcionog plana, baziranog na programu implementacije RPPAPV, koji će ukazati na potrebu i neophodnost usklađivanja indikatora sa dostupnim podacima i prethodno definisanim strateškim ciljevima cele Pokrajine i indikatorima koji su predloženi u Zajedničkoj metodologiji koju su izradile dve partnerske organizacije.

Takođe, ono što je novina, je da je dat veći broj ESPON indikatora koje u ovom trenutku nije moguće sve realizovati, odnosno pratiti na posmatranom području, kao delu teritorije Srbije, ali je neophodno ukazati na njihov značaj, i značaj praćenja stanja u nekom prostoru makar na nekom širem nivou odnosno na nivou NUTS2 i NUTS3 regiona, iako je fokus same studije na LAU1 nivou odnosno nivou jedinice lokalne samouprave.

Ovaj dokument nije utemeljen na zakonskim obavezama u tom smislu da predstavlja program implementacije nekog planskog dokumenta, ali je u potpunosti usklađen sa PPRS i RPP APV i

Programom privrednog razvoja APV čija je izrada u toku i koji predstavlja važan strateški dokument za teritoriju cele Pokrajine, kao i nacionalnom zakonskom regulativom, i uvažava osnovne evropske principe prostornog planiranja i oslanja se na principe Strategije 2020, Kohezione politike,

Vitalni preduslov za održivo pogranično prostorno struktuiranje u Vojvodini je strateški pristup u procesu planiranja i oblikovanja pograničnih naselja i životne sredine u kojem svi akteri u prostoru na svim nivoima, donosioci odluka (nacionalni, regionalni, lokalni, NVO, ekonomski eksperti, i eksperti iz drugih oblasti u posrednoj ili neposrednoj vezi sa planiranjem) poštuju osnovne principe planiranja:

- Balansiran, prihvatljiv i pravedan ekonomski razvoj, koji omogućava urbanu revitalizaciju i rekonstrukciju;
- Zaštitu prostora na najracionalniji način, poštujući osnovne principe održivog razvoja;
- Funkcionalne linkove i interakciju zaštite životne sredine između svih prekograničnih urbanih i ruralnih oblasti;
- Povećanje gustine naseljenosti i povećanje aktivnosti u pogledu racionalnog korišćenja prostora, kako bi se obezbedila racionalna organizacija, efikasnosti i dostupnost javnim i drugim servisima i dostigao željeni životni standard i standard životne sredine;
- Visok stepen infrastrukturne razvijenosti i opremljenosti, posebno kada su u pitanju putna infrastruktura i mreža javnog transporta kojima će se obezbediti povećanje dostupnosti manje razvijenim zajednicama i intenzivirati socio kulturne i ekonomske aktivnosti na posmatranom regionu.

Metodologija ovog epaborata zasniva se pre svega na metodologiji izrade prethodno urađenih programa implementacije za PPRS i RPP APV, **Analize ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini** kao i Zajedničke metodologije integrativnog prostornog razvoja marginalizovanih naselja u posmatranom području.

Indikatori kao i kompletan monitoring sistem baziran na GIS-u biće evaluirani u kasnijim fazama, tokom implementacionog perioda, ukoliko ovaj dokument bude usvojen na nekom nivou od strane lokalnih samouprava kao preporuka.

2. KOMPARATIVNI PREGLED ZAKONSKIH OKVIRA (SRB I EU)

2.1. Zakonski okvir Republike Srbije

Polazni osnov za izradu ovog dokumenta, pored gore navedenih dokumenata, predstavlja i sistem pravnih normi iz oblasti koje definišu tri ključne dimenzije razvoja Republike Srbije, i to: ekološko-fizičku, socijalnu i ekonomsku. S obzirom su ove oblasti u Srbiji regulisane velikim brojem propisa, u narednom tekstu navedeni su relevantni zakoni i strategije. Pojedini zakoni i strategije su detaljno prikazani zbog njihovog značaja za ove tri oblasti.

- Zakon o regionalnom razvoju ("Službeni glasnik RS", br. 51/09 i 30/10);
- Zakon o teritorijalnoj organizaciji Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", broj 129/07)
- Zakon o planiranju i izgradnji ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 81/09-ispravka, 64/10-US, 24/11, 121/12, 42/13-US i 50/13-US);
- Uredba o utvrđivanju Programa imlementacije Prostornog plana Republike Srbije od 2010. do 2020. godine, za period od 2011. do 2015.godine ("Službeni glasnik RS", broj 102/11)
- Pravilnik o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata ("Službeni glasnik RS", br. 31/10, 69/10 i 16/11);
- Zakon o Prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine ("Službeni glasnik RS", broj 88/10);
- Zakon o zaštiti državne granice ("Službeni glasnik RS", broj 97/08);
- Zakon o državnom premeru i katastru ("Službeni glasnik RS", br. 72/09 i 18/10)
- Zakon o lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik RS", broj 129/07);
- Zakon o utvrđivanju nadležnosti Autonomne Pokrajine Vojvodine ("Službeni glasnik RS", broj 99/09 i 67/12-US)
- Zakona o javnim službama ("Službeni glasnik RS", br.42/91, 71/94 i 79/05-dr. zakon);
- Zakon o eksproprijaciji ("Službeni glasnik RS", br. 53/95, 23/01-SUS, ("Službeni list SRJ", broj 16/01-SUS i "Službeni glasnik RS" broj 20/09 i 55/13-US);
- Zakon o javno-privatnom partnerstvu i koncesijama ("Službeni glasnik RS", broj 88/11)
- Zakon o poljoprivrednom zemljištu ("Službeni glasnik RS", br. 62/06, 65/08-dr. zakon i 41/09);
- Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službeni glasnik RS", broj 41/09);
- Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", br. 46/91, 53/93, 53/93-dr.zakon, 67/93-dr.zakon, 48/94-dr.zakon,54/96, 101/05-dr.zakon, prestao da važi osim odredaba čl. 81 do 96.);
- Zakon o javnim putevima ("Službeni glasnik RS", br. 101/05, 123/07, 101/11 i 93/12);
- Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima ("Službeni glasnik RS", br. 41/09, 53/10, 101/11 i 32/13-US)
- Zakon o vazдушnom saobraćaju ("Službeni glasnik RS", br. 73/10, 57/11 i 93/12);
- Zakon o železnici ("Službeni glasnik RS", broj 45/13);
- Zakon o bezbednosti u železničkom saobraćaju ("Službeni glasnik RS", br. 60/98 i 36/99);
- Zakon o plovidbi i lukama na unutrašnjim vodama ("Službeni glasnik RS", broj 73/10);
- Zakon o turizmu ("Službeni glasnik RS", br. 36/09, 88/10, 99/11-dr. zakon i 93/12);
- Zakon o kulturnim dobrima ("Službeni glasnik RS", br. 71/94, 52/11- dr. zakon, 52/11- dr. zakon i 99/11-dr. zakon);
- Zakon o sportu ("Službeni glasnik RS", br. 24/11, 99/11-dr.zakon i 99/11-dr.zakon)
- Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima ("Službeni glasnik RS", broj 88/11);
- Zakon o energetici ("Službeni glasnik RS", broj 57/11, 80/11-ispravka, 93/12 i 124/12);
- Zakon o šumama ("Službeni glasnik RS" broj 30/10 i 93/12);
- Zakon o zaštiti prirode ("Službeni glasnik RS", br. 36/09, 88/10 i 91/10-ispravka);
- Zakon o sportu ("Službeni glasnik RS", br. 24/11, 99/11-dr.zakon i 99/11-dr.zakon)

- Zakon o socijalnoj zaštiti (Službeni glasnik RS“, br. 24/11)
- Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ((Službeni glasnik RS“, br. 72/09, 52/2011 i 55/2013)
- Zakon o javnom zdravlju („Službeni glasnik RS“, br. 72/2009),
- Zakon o zdravstvenom osiguranju („Službeni glasnik RS“, br. 101/05, 109/05, 57/11),
- Zakon o osnovama vaspitanja i obrazovanja („Službeni glasnik RS“, br. 72/09),
- Zakon o visokom obrazovanju („Službeni glasnik RS“, br. 76/05, 97/08, 44/10, 53/11, 93/12),
- Zakon o kulturi („Službeni glasnik RS“, br. 72/2009),
- Zakon o kontroli državne pomoći, („Službeni glasnik RS“, br.
- Zakon o tržištu kapitala („Službeni glasnik RS“, br. 31/2011),
- Zakon o investicionim fondovima, („Službeni glasnik RS“, br. 46/06, 51/09)
- Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službeni glasnik RS“, br. 107/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010, 57/2011, 119/2012, 045/2013-dr.zakon)
- Uredba o kategorizaciji državnih puteva ("Službeni glasnik RS", broj 14/12)
- Uredbe o ekološkoj mreži ("Službeni glasnik RS", broj 102/10);
- Uredba o režimima zaštite ("Službeni glasnik RS", broj 31/12)
- Uredba o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha ("Službeni glasnik RS", br. 11/10, 75/10 i 63/13);
- Uredba o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduh ("Službeni glasnik RS", br. 71/10)
- Uredba o određivanju zona i aglomeracija ("Službeni glasnik RS", br. 58/11 i 98/12)

Strategije Vlade Republike Srbije i AP Vojvodine:

- Strategija podsticanja i razvoja stranih ulaganja ("Službeni glasnik RS", broj 22/06)
- Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2010. do 2015. godine ("Službeni glasnik RS", br. 13/10)
- Strategija i politika razvoja industrije Srbije od 2011. do 2020. godine ("Službeni glasnik RS", broj 55/11)
- Akcioni plan za sprovođenje strategije i politike razvoja industrije Republike Srbije od 2011. godine do 2020. godine ("Službeni glasnik RS", broj 100/11 i 61/13)
- Strategija razvoja elektronske uprave u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine ("Službeni glasnik RS", br. 83/09 i 5/10)
- Strategije razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine
- Nacionalnu strategiju socijalnog stanovanja ("Službeni glasnik RS", br. 13/12)
- Strategija razvoja slobodnih zona u Republici Srbiji za period od 2011. do 2016. godine ("Službeni glasnik RS", br. 22/11)
- Strategija razvoja stručnog obrazovanja u Republici Srbiji ("Službeni glasnik RS", br. 1/07)
- Strategija razvoja obrazovanja odraslih u Republici Srbiji ("Službeni glasnik RS", br.1/07)
- Plan regionalnog razvoja AP Vojvodine 2014-2020 (nacrt) sa Akcionim planom.

2.1.1. Zakon o regionalnom razvoju („Službeni glasnik RS“, br. 51/09 i 30/10)

Zakonom o regionalnom razvoju Republika Srbija je uvela NUTS klasifikaciju sa pet regiona na nivou NUTS II. Zakonom se uređuju i pokazatelji stepena razvijenosti regiona i jedinica lokalne samouprave, razvrstavanje regiona i jedinica lokalnih samouprava prema stepenu razvijenosti, razvojni dokumenti, subjekti regionalnog razvoja, mere i podsticaji i izvori finansiranja za

sprovođenje mera regionalnog razvoja. Zakon uspostavlja mrežu institucija odgovornih za politiku regionalnog razvoja, kao i odgovarajući strateški okvir.

Zakonom o regionalnom razvoju definisani su ciljevi podsticanja regionalnog razvoja i to:

- 1) sveukupni društveno-ekonomski održivi razvoj;
- 2) smanjenje regionalnih i unutar-regionalnih dispariteta, u stepenu društveno ekonomskog razvoja i uslova života, sa naglaskom na podsticanje razvoja nedovoljno razvijenih, devastiranih industrijskih i ruralnih područja;
- 3) smanjenje negativnih demografskih kretanja;
- 4) razvoj ekonomije bazirane na znanju, inovativnosti, savremenim naučno- tehnološkim dostignućima i organizaciji upravljanja;
- 5) razvoj konkurentnosti na svim nivoima;
- 6) uspostavljanje pravnog i institucionalnog okvira za planiranje, organizovanje, koordiniranje i realizaciju razvojnih aktivnosti;
- 7) podsticanje međuopštinske, međuregionalne, prekogranične i međunarodne saradnje u pitanjima od zajedničkog interesa;
- 8) efikasnije korišćenje domaćih prirodnih resursa i dobara, kao i stranih resursa, na republičkom, pokrajinskom, regionalnom i lokalnom nivou.

Podsticanje regionalnog razvoja zasniva se na sledećim načelima:

- načelu celovitosti (sprovođenje politike regionalnog razvoja na celoj teritoriji Republike Srbije);
- načelu sinhronizacije (integracija, koordinacija i komplementarnost i usklađivanje regulative, institucija i aktivnosti Vlade i autonomnih pokrajina, jedinica lokalne samouprave, drugih institucija i organizacija i međunarodnih partnera u planiranju i sprovođenju politike regionalnog razvoja);
- načelu solidarnosti i jednakih mogućnosti za sve (socijalna dimenzija razvoja, podsticanje razvoja nedovoljno razvijenih područja i posebno ugroženih ili marginalizovanih grupa stanovništva);
- načelu partnerstva (participacija i sinergija - politika regionalnog razvoja zasnovana na partnerstvu i sinergijskom delovanju javnog, privatnog i civilnog sektora, domaćih i međunarodnih organizacija i institucija);
- načelu planiranja (planiranje regionalnog razvoja na osnovu razvojnih dokumenata na republičkom, regionalnom i lokalnom nivou);
- načelu supsidijarnosti (decentralizacija u obavljanju poslova pripreme, izvođenja i nadzora programa za podsticanje regionalnog razvoja na regionalnom i lokalnom nivou, uz prethodno obezbeđene institucionalne i kadrovske kapacitete, odnosno ljudske resurse);
- načelu javnosti (javna dostupnost razvojnih dokumenata, kriterijuma za izbor, planiranja i odabira razvojnih projekata kao i kadrova);
- načelu kontrole i vrednovanja (kontrola i praćenje izrade i realizacije razvojnih dokumenata i projekata, kao i ocena efekata njihove primene);
- načelu efektivnosti i efikasnosti upotrebe sredstava za finansiranje podsticanja regionalnog razvoja (sredstava budžeta Republike Srbije, budžeta autonomnih pokrajina, budžeta lokalnih samouprava, izvora međunarodne pomoći, fondova Evropske unije, privatnih i drugih izvora za realizaciju razvojnih projekata);
- načelu koncentracije (finansijska sredstva namenjena za regionalni razvoj usmeravaju se na realizaciju prioritarnih aktivnosti regionalnog razvoja);
- načelu ravnomernosti regionalnog razvoja (podsticanje bržeg razvoja nedovoljno razvijenih regiona i jedinica lokalne samouprave);
- načelu održivosti i unapređenja životnog standarda (povećanje životnog standarda sadašnjih generacija, uz obezbeđenje povećanja svih razvojnih potencijala budućih generacija);

- načelu racionalnosti (podrška aktivnostima čiji su ciljevi realni, a rezultati ostvarivi i merljivi);
- načelu usklađenosti sa pravilima Evropske unije (uspostavljanje pravnog i institucionalnog okvira u skladu sa standardima, najboljim praksama i regulativama Evropske unije i domaćeg zakonodavstva).

2.1.2. Zakona o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS”, br. 72/09, 81/09–ispravka, 64/10-US, 24/11, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US i 98/2013 - odluka US)

Ovim zakonom uređuje se uslovi i način uređenja prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata; vršenje nadzora nad primenom odredaba ovog zakona i inspekcijski nadzor; druga pitanja od značaja za uređenje prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i za izgradnju objekata.

Uređenje i korišćenje prostora zasniva se na načelima: održivog razvoja; podsticanju ravnomernog regionalnog razvoja; usklađenosti socijalnog razvoja, ekonomske i energetske efikasnosti i zaštite i revitalizacije životne sredine i graditeljskog nasleđa, prirodnih, kulturnih i istorijskih vrednosti; realizacije razvojnih prioriteta i obezbeđenja uslova za racionalno korišćenje neobnovljivih prirodnih resursa i obnovljivih izvora energije; sprečavanja i zaštite od prirodnih i tehničko-tehnoloških nesreća; planiranja i uređenja prostora za potrebe odbrane zemlje i izgradnju objekata od posebnog značaja za odbranu zemlje; učešća javnosti; saradnje između državnih organa, autonomnih teritorijalnih zajednica, jedinica lokalnih samouprava, privrednih društava, ustanova, nevladinih organizacija, građana i drugih učesnika u prostornom razvoju; usaglašenosti sa evropskim standardima i normativima u oblasti planiranja i uređenja prostora u cilju stvaranja uslova za transgraničnu i međunarodnu saradnju i uključivanje Republike Srbije u procese evropskih integracija.

Uređenje prostora zasniva se na horizontalnoj i vertikalnoj koordinaciji.

Horizontalna koordinacija podrazumeva povezivanje sa susednim teritorijama u toku planiranja radi rešavanja zajedničkih funkcija i interesa, kao i povezivanje i participaciju svih učesnika u prostornom razvoju javnog i civilnog sektora i građana.

Vertikalna koordinacija podrazumeva uspostavljanje veza svih nivoa prostornog i urbanističkog planiranja i uređenja prostora, od nacionalnog ka regionalnom i dalje ka lokalnom nivou.

Načela sadrže i instrumente za implementaciju.

Dokumenti prostornog i urbanističkog planiranja su:

- 1) planski dokumenti;
- 2) dokumenti za sprovođenje prostornih planova;
- 3) urbanističko-tehnički dokumenti.

Planski dokumenti su prostorni i urbanistički planovi.

Prostorni planovi su:

- 1) Prostorni plan Republike Srbije;

Prostorni plan Republike Srbije donosi se za teritoriju Republike Srbije i osnovni je planski dokument prostornog planiranja i razvoja u Republici. Ostali planski dokumenti moraju biti u skladu sa Prostornim planom Republike Srbije. Prostorni plan Republike Srbije ima strateško-razvojnu i opštu regulatornu funkciju. Prostorni plan Republike Srbije donosi se za period od najmanje 10 godina, a najviše do 25 godina. Prostorni plan Republike Srbije može se menjati i pre isteka roka za koji je donet.

- 2) Regionalni prostorni plan;

Regionalni prostorni plan se izrađuje za veće prostorne celine administrativnog, funkcionalnog, geografskog ili statističkog karaktera, usmerene ka zajedničkim ciljevima i projektima regionalnog razvoja. Regionalni prostorni plan je planski dokument koji uz uvažavanje specifičnih potreba koje proizlaze iz regionalnih posebnosti, razrađuje ciljeve prostornog uređenja i određuje racionalno korišćenje prostora, u skladu sa susednim regionima i opštinama.

3) Prostorni plan jedinice lokalne samouprave;

Prostorni plan jedinice lokalne samouprave donosi se za teritoriju jedinice lokalne samouprave i određuje smernice za razvoj delatnosti i namenu površina, kao i uslove za održivi i ravnomerni razvoj na teritoriji jedinice lokalne samouprave.

4) Prostorni plan područja posebne namene.

Prostorni plan područja posebne namene donosi se za područje koje zbog prirodnih-kulturno, istorijskih ili ambijentalnih vrednosti, eksploatacije mineralnih sirovina, iskorišćenja turističkih potencijala i iskorišćenja hidropotencijala ili izgradnje objekata za koje građevinsku dozvolu izdaje ministarstvo nadležno za poslove građevinarstva ili nadležni organ autonomne pokrajine, zahteva poseban režim organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora ili koje je kao takvo određeno Prostornim planom Republike Srbije.

Urbanistički planovi su:

1) Generalni urbanistički plan;

Generalni urbanistički plan se donosi kao strateški razvojni plan, sa opštim elementima prostornog razvoja. Generalni urbanistički plan se donosi za naseljeno mesto koje je sedište jedinice lokalne samouprave, koje ima preko 30.000 stanovnika.

2) Plan generalne regulacije;

Plan generalne regulacije se obavezno donosi za naseljeno mesto koje je sedište jedinice lokalne samouprave, a može se doneti i za druga naseljena mesta na teritoriji opštine, odnosno grada, odnosno grada Beograda, kada je to predviđeno prostornim planom jedinice lokalne samouprave. Za jedinice lokalne samouprave za koje se po ovom zakonu donosi generalni urbanistički plan, planovi generalne regulacije se obavezno donose za celo građevinsko područje naseljenog mesta, po delovima naseljenog mesta

3) Plan detaljne regulacije.

Plan detaljne regulacije se donosi za delove naseljenog mesta, uređenje neformalnih naselja, zone urbane obnove, infrastrukturne koridore i objekte i područja za koja je obaveza njegove izrade određena prethodno donetim planskim dokumentom. Plan detaljne regulacije za izgradnju objekata komunalne i energetske infrastrukture može se izuzetno doneti i kada prostornim planom jedinice lokalne samouprave njegova izrada nije određena.

Dokumenti za sprovođenje prostornih planova su:

1) program implementacije Prostornog plana Republike Srbije;

2) program implementacije regionalnog prostornog plana;

3) program implementacije prostornog plana područja posebne namene.

Urbanističko-tehnički dokumenti za sprovođenje planskih dokumenata su:

1) urbanistički projekat;

2) projekat preparcelacije i parcelacije.

2.1.3. Zakon o socijalnoj zaštiti (Službeni glasnik RS“, br. 24/11)

Ovim zakonom uređuje se delatnost socijalne zaštite, ciljevi i načela socijalne zaštite, prava i usluge socijalne zaštite, postupci za ostvarivanje prava u socijalnoj zaštiti i korišćenje usluga socijalne

zaštite, prava i obaveze korisnika socijalne zaštite, osnivanje i rad ustanova socijalne zaštite, uslovi pod kojima usluge socijalne zaštite mogu pružati drugi oblici organizovanja, nadzor nad radom ustanova socijalne zaštite, inspekcijski nadzor u vršenju delatnosti socijalne zaštite, položaj stručnih radnika i stručnih saradnika u socijalnoj zaštiti, osnivanje Komore socijalne zaštite, podrška i unapređenje kvaliteta stručnog rada u sistemu socijalne zaštite, finansiranje socijalne zaštite, kao i druga pitanja od značaja za socijalnu zaštitu.

Socijalna zaštita, u smislu ovog zakona, predstavlja organizovana društvena delatnost od javnog interesa čiji je cilj pružanje pomoći i osnaživanje za samostalan i produktivan život u društvu pojedinaca i porodica, kao i sprečavanje nastajanja i otklanjanje posledica socijalne isključenosti.

Ciljevi socijalne zaštite su:

- 1) dostići, odnosno održavati minimalnu materijalnu sigurnost i nezavisnost pojedinca i porodice u zadovoljavanju životnih potreba;
- 2) obezbediti dostupnost usluga i ostvarivanje prava u socijalnoj zaštiti;
- 3) stvoriti jednake mogućnosti za samostalni život i podsticati na socijalnu uključenost;
- 4) očuvati i unaprediti porodične odnose, kao i unaprediti porodičnu, rodnu i međugeneracijsku solidarnost;
- 5) preduprediti zlostavljanje, zanemarivanje ili eksploataciju, odnosno otkloniti njihove posledice.

Ciljevi socijalne zaštite ostvaruju se pružanjem usluga socijalne zaštite i drugim aktivnostima koje predupređuju, umanjuju ili otklanjaju zavisnost pojedinaca i porodica od socijalnih službi.

Svaki pojedinac i porodica kojima je neophodna društvena pomoć i podrška radi savladavanja socijalnih i životnih teškoća i stvaranja uslova za zadovoljenje osnovnih životnih potreba imaju pravo na socijalnu zaštitu, u skladu sa zakonom.

Prava na socijalnu zaštitu obezbeđuju se pružanjem usluga socijalne zaštite i materijalnom podrškom.

2.1.4. Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Službeni glasnik RS", br.72/09)

Ovim zakonom uređuju se osnove sistema predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja, i to: principi, ciljevi i standardi obrazovanja i vaspitanja, način i uslovi za obavljanje delatnosti predškolskog vaspitanja i obrazovanja, osnovnog i srednjeg obrazovanja i vaspitanja, vrste programa obrazovanja i vaspitanja, osnivanje, organizacija, finansiranje i nadzor nad radom ustanova obrazovanja i vaspitanja (u daljem tekstu: ustanova), kao i druga pitanja od značaja za obrazovanje i vaspitanje.

Sistem obrazovanja i vaspitanja mora da obezbedi za svu decu, učenike i odrasle:

- 1) jednako pravo i dostupnost obrazovanja i vaspitanja bez diskriminacije i izdvajanja po osnovu pola, socijalne, kulturne, etničke, religijske ili druge pripadnosti, mestu boravka, odnosno prebivališta, materijalnog ili zdravstvenog stanja, teškoća i smetnji u razvoju i invaliditeta, kao i po drugim osnovama;
- 2) kvalitetno i uravnoteženo obrazovanje i vaspitanje, zasnovano na tekovinama i dostignućima savremene nauke i prilagođeno uzrasnim i ličnim obrazovnim potrebama svakog deteta, učenika i odraslog;
- 3) obrazovanje i vaspitanje u demokratski uređenoj i socijalno odgovornoj ustanovi u kojoj se neguje otvorenost, saradnja, tolerancija, svest o kulturnoj i civilizacijskoj povezanosti u svetu, posvećenost osnovnim moralnim vrednostima, vrednostima pravde, istine, solidarnosti, slobode, poštenja i odgovornosti i u kojoj je osigurano puno poštovanje prava deteta, učenika i odraslog;

- 4) usmerenost obrazovanja i vaspitanja na dete i učenika kroz raznovrsne oblike nastave, učenja i ocenjivanja kojima se izlazi u susret različitim potrebama učenika, razvija motivacija za učenje i podiže kvalitet postignuća;
- 5) jednake mogućnosti za obrazovanje i vaspitanje na svim nivoima i vrstama obrazovanja i vaspitanja, u skladu sa potrebama i interesovanjima dece, učenika i odraslih, bez prepreka za promene, nastavljavanje i upotpunjavanje obrazovanja i obrazovanje tokom celog života;
- 6) osposobljenost za rad učenika i odraslih usklađenu sa savremenim zahtevima profesije za koju se pripremaju.

Sistem obrazovanja i vaspitanja svojom organizacijom i sadržajima obezbeđuje i:

- 1) efikasnu saradnju sa porodicom uključivanjem roditelja, odnosno staratelja radi uspešnog ostvarivanja postavljenih ciljeva obrazovanja i vaspitanja;
- 2) raznovrsne oblike saradnje sa organizacijama nadležnim za poslove zapošljavanja i lokalnom zajednicom i širom društvenom sredinom kako bi se postigao pun sklad između individualnog i društvenog interesa u obrazovanju i vaspitanju;
- 3) efikasnost, ekonomičnost i fleksibilnost organizacije sistema radi postizanja što boljeg učinka;
- 4) otvorenost prema pedagoškim i organizacionim inovacijama.

U ostvarivanju principa, posebna pažnja posvećuje se:

- 1) pravovremenom uključivanju u različite vidove predškolskog vaspitanja i obrazovanja;
- 2) adekvatnoj pripremljenosti za školsko učenje i za prelazak na više nivoe obrazovanja i vaspitanja;
- 3) mogućnosti da učenici i odrasli sa izuzetnim sposobnostima (talentovani i obdareni), bez obzira na sopstvene materijalne uslove imaju pristup odgovarajućim nivoima obrazovanja i ustanovama, kao i identifikaciji, praćenju i stimulisanju učenika sa izuzetnim sposobnostima, kao budućeg naučnog potencijala;
- 4) mogućnosti da deca, učenici i odrasli sa smetnjama u razvoju i sa invaliditetom, bez obzira na sopstvene materijalne uslove imaju pristup svim nivoima obrazovanja u ustanovama, a lica smeštena u ustanove socijalne zaštite, bolesna deca, učenici i odrasli ostvaruju pravo na obrazovanje za vreme smeštaja u ustanovi i tokom bolničkog i kućnog lečenja;
  - 4a) smanjenju stope osipanja iz sistema obrazovanja i vaspitanja, posebno osoba iz socijalno ugroženih kategorija stanovništva i nerazvijenih područja, osoba sa smetnjama u razvoju i invaliditetom i drugih osoba sa specifičnim teškoćama u učenju i podršci njihovom ponovnom uključivanju u sistem, u skladu sa principima inkluzivnog obrazovanja;
  - 4b) karijernom vođenju i savetovanju zaposlenih, učenika i odraslih usmerenom ka ličnom razvoju pojedinca i napredovanju u obrazovnom i profesionalnom smislu;
- 5) ostvarivanju prava na obrazovanje, bez ugrožavanja drugih prava deteta i drugih ljudskih prava.

Ciljevi obrazovanja i vaspitanja jesu:

- 1) pun intelektualni, emocionalni, socijalni, moralni i fizički razvoj svakog deteta, učenika i odraslog, u skladu sa njegovim uzrastom, razvojnim potrebama i interesovanjima;
- 2) sticanje kvalitetnih znanja, veština i stavova koje su svima neophodne za lično ostvarenje i razvoj, inkluziju i zaposlenje i sticanje i razvijanje osnovnih kompetencija u pogledu komunikacije na maternjem jeziku, komunikacije na stranim jezicima, matematičke pismenosti i osnovnih kompetencija u nauci i tehnologiji, digitalne kompetencije, kompetencije učenja kako se uči, međuljudske i građanske kompetencije i kulturnog izražavanja;
- 3) razvoj stvaralačkih sposobnosti, kreativnosti, estetske percepcije i ukusa;

- 4) razvoj sposobnosti pronalaženja, analiziranja, primene i saopštavanja informacija, uz vešto i efikasno korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija;
- 5) osposobljavanje za rešavanje problema, povezivanje i primenu znanja i veština u daljem obrazovanju, profesionalnom radu i svakodnevnom životu radi unapređivanja ličnog života i ekonomskog, socijalnog i demokratskog razvoja društva;
- 6) razvoj motivacije za učenje, osposobljavanje za samostalno učenje, učenje i obrazovanje tokom celog života i uključivanje u međunarodne obrazovne i profesionalne procese;
- 7) razvoj svesti o sebi, samoinicijative, sposobnosti samovrednovanja i izražavanja svog mišljenja;
- 8) osposobljavanje za donošenje valjanih odluka o izboru daljeg obrazovanja i zanimanja, sopstvenog razvoja i budućeg života;
- 9) osposobljavanje za rad i zanimanje stvaranjem stručnih kompetencija, u skladu sa zahtevima zanimanja, potrebama tržišta rada, razvojem savremene nauke, ekonomije, tehnike i tehnologije;
- 10) razvoj i praktikovanje zdravih životnih stilova, svesti o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, potrebe negovanja i razvoja fizičkih sposobnosti;
- 11) razvoj svesti o značaju održivog razvoja, zaštite i očuvanja prirode i životne sredine, ekološke etike i zaštite životinja;
- 12) razvoj sposobnosti komuniciranja, dijaloga, osećanja solidarnosti, kvalitetne i efikasne saradnje sa drugima i sposobnosti za timski rad i negovanje drugarstva i prijateljstva;
- 13) razvijanje sposobnosti za ulogu odgovornog građanina, za život u demokratski uređenom i humanom društvu zasnovanom na poštovanju ljudskih i građanskih prava, prava na različitost i brizi za druge, kao i osnovnih vrednosti pravde, istine, slobode, poštenja i lične odgovornosti;
- 14) formiranje stavova, uverenja i sistema vrednosti, razvoj ličnog i nacionalnog identiteta, razvijanje svesti i osećanja pripadnosti državi Srbiji, poštovanje i negovanje srpskog jezika i svog jezika, tradicije i kulture srpskog naroda, nacionalnih manjina i etničkih zajednica, drugih naroda, razvijanje multikulturalizma, poštovanje i očuvanje nacionalne i svetske kulturne baštine;
- 15) razvoj i poštovanje rasne, nacionalne, kulturne, jezičke, verske, rodne, polne i uzrasne ravnopravnosti, tolerancije i uvažavanje različitosti;
- 16) povećanje obrazovnog nivoa stanovništva i razvoj Republike Srbije kao države zasnovane na znanju.

2.1.5. Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni glasnik RS", br.107/05, 72/09-dr. zakon, 88/10, 99/10 и 57/11)

Ovim zakonom uređuje se sistem zdravstvene zaštite, organizacija zdravstvene službe, društvena briga za zdravlje stanovništva, opšti interes u zdravstvenoj zaštiti, prava i obaveze pacijenata, zdravstvena zaštita stranaca, kao i druga pitanja od značaja za organizaciju i sprovođenje zdravstvene zaštite.

Zdravstvena zaštita, u smislu ovog zakona, jeste organizovana i sveobuhvatna delatnost društva sa osnovnim ciljem da se ostvari najviši mogući nivo očuvanja zdravlja građana i porodice, i obuhvata sprovođenje mera za očuvanje i unapređenje zdravlja građana, sprečavanje, suzbijanje i rano otkrivanje bolesti, povreda i drugih poremećaja zdravlja i blagovremeno i efikasno lečenje i rehabilitaciju.

Društvena briga za zdravlje stanovništva ostvaruje se na nivou Republike, autonomne pokrajine, opštine, odnosno grada, poslodavca i pojedinca.

U okviru društvene brige za zdravlje obezbeđuje se zdravstvena zaštita koja obuhvata:

- 1) očuvanje i unapređenje zdravlja, otkrivanje i suzbijanje faktora rizika za nastanak oboljenja, sticanje znanja i navika o zdravom načinu života;
- 2) sprečavanje, suzbijanje i rano otkrivanje bolesti;
- 3) pravovremenu dijagnostiku, blagovremeno lečenje, rehabilitaciju obolelih i povređenih;
- 4) informacije koje su stanovništvu ili pojedincu potrebne za odgovorno postupanje i za ostvarivanje prava na zdravlje.

2.1.6. Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Službeni glasnik RS", br. 41/09 и 10/13)

Ovim zakonom uređuju se: ciljevi poljoprivredne politike i način njenog ostvarivanja, vrste podsticaja u poljoprivredi, uslovi za ostvarivanje prava na podsticaje, korisnici podsticaja, Registar poljoprivrednih gazdinstava, evidentiranje i izveštavanje u poljoprivredi, integrisani poljoprivredni informacioni sistem, nadzor nad sprovođenjem ovog zakona.

Poljoprivredna politika i politika ruralnog razvoja Republike Srbije obuhvata mere i aktivnosti koje preduzimaju nadležni organi, u cilju:

- 1) jačanja konkurentnosti poljoprivrednih proizvoda na tržištu;
- 2) obezbeđivanja kvalitetne i zdravstveno ispravne hrane;
- 3) obezbeđivanja podrške životnom standardu za poljoprivrednike koji ne mogu svojom proizvodnjom da obezbede ekonomski opstanak na tržištu;
- 4) obezbeđivanja podrške ruralnom razvoju;
- 5) zaštite životne sredine od negativnih uticaja poljoprivredne proizvodnje.

Poljoprivredna politika i politika ruralnog razvoja Republike Srbije sprovode se realizacijom Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije, Nacionalnog programa za poljoprivredu i Nacionalnog programa za ruralni razvoj.

Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije određuju se dugoročni pravci razvoja poljoprivrede, i to: uspostavljanje tržišne ekonomije, povećanje profitabilnosti poljoprivrede Republike Srbije i briga o razvoju ruralnih oblasti.

Strategija poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije usklađuje se sa strateškim dokumentima Republike Srbije i donosi je Vlada, na predlog Ministarstva, za period od najmanje 10 godina.

Ministarstvo prati realizaciju Strategije i predlaže njeno usklađivanje sa realnim potrebama u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Nacionalni program ruralnog razvoja sadrži mere i druge aktivnosti, kao i očekivane rezultate, oblike, vrste namene i obim pojedinih mera podsticaja Nacionalni program ruralnog razvoja, na predlog Ministarstva, donosi Vlada za period koji ne može biti duži od sedam godina.

2.1.7. Zakonom o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04, 36/09, 36/09-dr. zakon, 72/09-dr. zakon i 43/11-US)

Zakonom o zaštiti životne sredine uređuje se integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji. Ovim zakonom su definisane mere, uslovi i instrumenti za: održivo upravljanje, očuvanje prirodne ravnoteže, celovitosti, raznovrsnosti i kvaliteta prirodnih vrednosti i uslova za opstanak svih živih bića; sprečavanje, kontrolu, smanjivanje i sanaciju svih oblika zagađivanja životne sredine.

2.1.8. Nacionalna strategija održivog razvoj ("Službeni glasnik RS", broj 57/08)

Održivi razvoj podrazumeva izradu modela koji na kvalitetan način zadovoljavaju društveno-ekonomske potrebe i interese građana, a istovremeno uklanjaju ili znatno smanjuju uticaje koji prete ili štete životnoj sredini i prirodnim resursima. Dugoročni koncept održivog razvoja podrazumeva stalni ekonomski rast koji osim ekonomske efikasnosti, tehnološkog napretka, više čistijih tehnologija, inovativnosti celog društva i društveno odgovornog poslovanja obezbeđuje smanjenje siromaštva, dugoročno bolje korišćenje resursa, unapređenje zdravstvenih uslova i kvaliteta života i smanjenje zagađenja na nivo koji mogu da izdrže činioци životne sredine, sprečavanje novih zagađenja i očuvanje biodiverziteta. Jedan od najvažnijih ciljeva održivog razvoja jeste otvaranje novih radnih mesta i smanjenje stope nezaposlenosti, kao i smanjenje rodne i društvene nejednakosti marginalizovanih grupa, podsticanje zapošljavanja mladih i lica sa invaliditetom, kao i drugih rizičnih grupa.

Održivi razvoj podrazumeva i usklađivanje različitih razvojnih aspekata i suprotstavljenih motiva sadržanih u programima pojedinih sektora.

Ključni nacionalni prioriteti Republike Srbije čije će ispunjenje u najvećoj meri omogućiti ostvarenje vizije održivog razvoja do 2017. godine jesu:

- 1) Članstvo u EU. Da bi ostvarila svoje osnovno strateško-političko opredeljenje-uključivanje u evropske integrativne tokove, pridruživanje, a potom i pristupanje EU, Republika Srbija mora da ispuni brojne složene i međusobno povezane uslove koje je EU formulisala pre više od decenije.
- 2) Razvoj konkurentne tržišne privrede i uravnotežen ekonomski rast, podsticanje inovacija, stvaranje boljih veza između nauke, tehnologije i preduzetništva, povećanje kapaciteta za istraživanje i razvoj, uključujući nove informacione i komunikacione tehnologije.
- 3) Razvoj i obrazovanje ljudi, povećanje zapošljavanja i socijalna uključenost, stvaranje većeg broja radnih mesta, privlačenje stručnjaka, unapređivanje kvaliteta i prilagodljivosti radne snage, veća ulaganja u ljudske resurse.
- 4) Razvoj infrastrukture i ravnomeran regionalni razvoj, unapređivanje atraktivnosti zemlje i obezbeđenje adekvatnog kvaliteta i nivoa usluga.
- 5) Zaštita i unapređenje životne sredine i racionalno korišćenje prirodnih resursa, očuvanje i unapređivanje sistema zaštite životne sredine, smanjenje zagađenja i pritisaka na životnu sredinu, korišćenje prirodnih resursa tako da ostanu raspoloživi i za buduće generacije, za šta je potrebno ostvariti.

Jedan od nacionalnih prioriteta za dostizanje održivog razvoja u Republici Srbiji odnosi se na zaštitu i unapređenje životne sredine i racionalno korišćenje prirodnih resursa. To podrazumeva integraciju i usaglašavanje ciljeva i mera svih sektorskih politika, harmonizaciju nacionalnih propisa sa zakonodavstvom EU i njihovu punu primenu.

Takođe, neophodno je ugraditi planove akcije u programska dokumenta svih ekonomskih resora, a posebno poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, ribarstva, rudarstva i drugih, čije je funkcionisanje i razvoj direktno povezano sa eksploatacijom prirodnih resursa. Neophodno je usvojiti specijalizovane programe i mere, koje će omogućiti aktivniju ulogu pojedinih resornih ministarstava u održivom razvoju ekonomske oblasti za koju su nadležni (na primer, agroekološki programi).

Razvoj čistijih tehnologija, povećanje energetske efikasnosti i korišćenje obnovljivih izvora energije, svakako će uticati na smanjenje zagađenja životne sredine.

2.1.9. Strategija razvoja socijalne zaštite ("Službeni glasnik RS", broj 108/05)

Oblast socijalne zaštite usmerena je ka poboljšanju socijalnog statusa građana na ličnom, porodičnom i širem socijalnom planu. Socijalna zaštita treba da jača društvenu koheziju i da neguje nezavisnost i sposobnost ljudi da pomognu sami sebi.

Efikasan sistem socijalne zaštite treba da odgovori na potrebe građana u novim okolnostima i da podržava ranjive i marginalizovane pojedince i grupe kojima je neophodna organizovana pomoć zajednice i države, kao i građane koji nisu u stanju da učestvuju u ekonomskoj aktivnosti obezbede svoju egzistenciju.

Dalji razvoj efikasnije socijalne zaštite zahteva strateško planiranje za nastavak reformskih procesa u pravcu korenitih promena sistema, u kojima će učestvovati svi socijalni akteri. Sistemski pristup reformama treba nastaviti kroz mere, aktivnosti i mehanizme, koji će obezbediti najpovoljnije ishode za korisnike.

Pravovremena i delotvorna zaštita dece, starih i osoba sa invaliditetom obezbeđuje se izgradnjom politike socijalne zaštite koja aktivno prevenira nastanak socijalnih problema u društvu i usaglašenim delovanjem sistema socijalne i zdravstvene zaštite, sistema zapošljavanja, obrazovanja, policije i pravosuđa. U periodu naglih i drastičnih promena u društvu, u socijalnoj zaštiti dolazi do povećanja broja korisnika, koji rano ulaze i dugo se zadržavaju u sistemu socijalne zaštite, isključeni iz realnih društvenih tokova. U postojećim uslovima u sistemu korisnici su pasivni, a usluge nedovoljno razvijaju njihove sposobnosti za prevazilaženje nepovoljnih životnih okolnosti i zadovoljenje svojih sopstvenih i životnih potreba sopstvene porodice.

Uspostavljanjem i aktiviranjem navedenih mera i mehanizama omogućava se pravovremeno i adekvatno reagovanje društva na potrebe građana i preuzimanje odgovornosti građana za kvalitet sopstvenog života, kao i redukovanje obima i intenziteta društveno nepovoljnih pojava, preveniranje generacijskog prenosa siromaštva, nasilja, socijalne isključenosti i drugih društveno nepoželjnih pojava.

Poštovanje i nedeljivost ljudskih prava je osnovni princip reforme čija se dosledna primena obezbeđuje usklađivanjem domaćeg pravnog sistema sa usvojenim međunarodnim dokumentima i savremenom praksom socijalnog rada.

Efikasni sistem socijalne zaštite podrazumeva i transformisanje postojećih institucija u sistemu socijalne zaštite, u pravcu korišćenja novih metodoloških pristupa, nove organizacije rada i garantovanja kvaliteta usluga, njihovog resornog i sektorskog povezivanja i integracije na lokalnom nivou.

2.1.10. Nacionalna strategija održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara („Službeni glasnik RS“, br. 33/12)

Ovaj dokument se sastoji od tri dela: Prvi deo sadrži uvodna razmatranja sa osnovnim informacijama o pravnom osnovu i razlozima za donošenje dokumenta, strukturi dokumenta i procesu pripreme, značaju i vezi sa drugim strateškim dokumentima. Date su definicije prirodnih resursa i prirodnih dobara, podela prirodnih resursa, a definisani su i glavni, osnovni ciljevi Nacionalne strategije, uz naglašen značaj koordinisanog međusektorskog upravljanja prirodnim resursima. Navedene su skraćenice i izrazi koji se koriste u tekstu, kao i definicije. Načela održivog razvoja u nacionalnoj politici upravljanja prirodnim resursima i dobrima su takođe sadržana u prvom delu dokumenta. Drugi deo obuhvata strateška opredeljenja i Aneks, u kojem su sadržani podaci koji se odnose na analizu stanja i dosadašnjeg stepena istraženosti prirodnih resursa i

dobara po vrstama, prostornom rasporedu, raznovrsnosti, obimu i kvalitetu, proceni uticaja njihovog korišćenja na životnu sredinu, bilansne kategorije (prostorne i vremenske funkcije, količine, kvalitet, ugroženost, obnovljivost, strateške rezerve i sl.) i predviđanje trendova promene stanja. Osnovni, drugi deo dokumenta se sastoji od sedam odeljaka, u kojima se definišu okviri za održivo korišćenje za ključne prirodne resurse: mineralne resurse (metalične, nemetalične i fosilna goriva); obnovljive izvore energije; šumske resurse; zaštićena područja, biodiverzitet, geodiverzitet i predeoni diverzitet; riblje resurse; vodne resurse i zemljište. U ovom delu razmatrani su načini vrednovanja i uslovi održivog korišćenja prirodnih resursa i dobara, ekološko-prostorna osnova o potencijalima prirodnih resursa i dobara, uslovi za postepenu supstituciju prirodnih resursa, kao i smernice za dalja istraživanja u oblasti pojedinačnih prirodnih resursa i dobara i za potrebe planiranja, odnosno donošenje planova i programa. Za svaki prirodni resurs prikazani su ustaljeni načini upravljanja, dat je strateški, zakonski i institucionalni okvir, definisani ciljevi (opšti i specifični) i izazovi za njihovo održivo korišćenje za narednu dekadu, kao i mere za ostvarivanje ciljeva. Treći deo odnosi se na socio-ekonomsku i plansko razvojnu analizu strateških prioriteta istraživanja i korišćenja prirodnih resursa, dati su potencijalni uticaji Nacionalne strategije na društvenu i ekonomsku sferu, kao i verovatni troškovi, izvori finansiranja i izazovi koji se postavljaju pred realizaciju ove strategije.

2.2. Zakonski okvir Evropske unije

Politika ekonomske i socijalne kohezije predstavlja jednu od najvažnijih politika Evropske unije, koja na nju troši više od trećine svog budžeta. U Lisabonskom Ugovoru ona se naziva politikom ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije, i ima ulogu da pomogne regionalni razvoj kroz smanjenje ekonomskih i socijalnih razlika između država članica Unije, odnosno između različitih regiona unutar EU.

Regionalna politika i koheziona politika imaju za cilj solidarnost i smanjivanje razlika. Jer, na smanjivanje ili produbljavanje regionalnih razlika u razvijenosti ne utiče samo tržište, već i sprovođenje zajedničkih politika EU. Zbog toga se ovim politikama redistribuiraju novčana sredstva iz zajedničkog budžeta Evropske unije.

Najčešće ekonomsko opravdanje regionalne politike na nadnacionalnom evropskom nivou leži u činjenici da su se ekonomije nekih regiona uspešnije prilagođavala konkurentnosti na zajedničkom tržištu, a neke manje uspešno te su nastajale regionalne razlike.

Kao posledica stvaranja zajedničkog tržišta ekonomski razvoj se koncentriše u centralnim regionima, a periferiji pretila opasnost trajnog zaostajanja. To pogoduje pokretanju migracija koje urušavaju stabilnost centralnih regiona i pretila političkom nestabilnošću, koja, opet ima svoju ekonomsku cenu.

Zbog toga je uveden sistem regionalne distribucije budžeta EU koji podrazumeva da su neke regije (ili države) više korisnici, a druge više davaoci finansijske pomoći. Ipak, sve države članice, pa i one najrazvijenije, imaju interese da sistemski pomažu regije koje zaostaju, jer će se tako u njima kupovati proizvodi iz razvijenijih regija.

Po mnogim karakteristikama kvaliteta života Evropski socijalni model predstavlja dodatni podsticaj stanovnicima drugih država da se uključe u proces evropskih integracija. Temeljne vrednosti EU su stub specifičnog socijalnog modela koji predstavlja oslonac građenja evropskog identiteta.

2.2.1. Strategija „EVROPA 2020“

Strategija „Evropa 2020“ postavlja viziju evropske socijalne tržišne ekonomije za XXI vek i sadrži tri međusobno povezana prioriteta:

- **Pametnan rast:** razvoj ekonomije zasnovane na znanju i inovacijama.
- **Održivi rast:** promovisanje ekonomije koja efikasnije koristi resurse, koja je zelenija i konkurentnija.
- **Inkluzivni rast:** podsticanje ekonomije koju odlikuje visoka stopa zaposlenosti i koja ostvaruje socijalnu i teritorijalnu koheziju.

Da bi gore navedeni prioriteti bili ostvarljivi u praksi, definisano je pet ključnih ciljeva, do kojih, do kraja decenije, Evropska Unija mora stići.

Spomenuti ciljevi se odnose na:

1. zapošljavanje,
2. obrazovanje, kulturu i inovacije,
3. društvenu inkluziju i umanjeње siromaštva,
4. borbu protiv klimatskih promena i
5. energetiku.

Evropska unija mora da definiše svoje rezultate do 2020. godine. U tom smislu, Evropska komisija predlaže sledeće glavne ciljeve EU:

- 75% stanovništva starosti između 20 godina i 64 godine treba da bude zaposleno.
- 3% BDP-a EU treba da bude uloženo u istraživanje i razvoj.
- Treba ostvariti klimatsko-energetske ciljeve „20/20/20“ (uključujući i povećanje na 30% smanjenja emisija gasova uz odgovarajuće uslove).
- Udeo onih koji prerano napuštaju školovanje treba da bude ispod 10%, a najmanje 40% mladih treba da ima stečeno tercijarno obrazovanje.
- Broj ljudi koji su izloženi riziku od siromaštva treba smanjiti za dvadeset miliona.

Ovi ciljevi su međusobno povezani i presudni su za naš opšti uspeh. Kako bi obezbedila da svaka država članica prilagodi Strategiju „Evropa 2020“ svojoj posebnoj situaciji, Evropska komisija predlaže da se ciljevi EU prevedu u nacionalne ciljeve i putanje.

Ovi ciljevi predstavljaju tri prioriteta pametnog, održivog i inkluzivnog rasta, ali nisu konačni. Da bi se poduprli, biće potreban širok spektar aktivnosti na nacionalnom nivou, na nivou EU i na međunarodnom nivou. Evropska komisija predlaže sedam ključnih inicijativa koje će podstaći napredak u okviru svake prioritete oblasti:

- „Uniju inovacija“, sa ciljem unapređenja okvirnih uslova i pristupa za finansiranje istraživanja i inovacija kako bi se osigurala mogućnost transformisanja inovativnih ideja u proizvode i usluge koji će stvarati rast i radna mesta.
- „Mlade u pokretu“, sa ciljem unapređenja kvaliteta obrazovnih sistema i lakšeg ulaska mladih na tržište rada.
- „Digitalnu agendu za Evropu“, sa ciljem bržeg širenja širokopojsnog interneta tako da domaćinstva i firme koriste prednosti digitalnog jedinstvenog tržišta.
- „Evropu koja efikasno koristi resurse“, sa ciljem razdvajanja privrednog rasta od korišćenja resursa, podržavanja prelaza na privredu sa niskom emisijom ugljen-dioksida, povećanja upotrebe obnovljivih izvora energije, modernizacije našeg transportnog sektora i promovisanja energetske efikasnosti.

- „Industrijsku politiku za eru globalizacije“, sa ciljem unapređenja poslovnog okruženja, posebno za mala i srednja preduzeća, i podrške razvoju jake i održive industrijske baze konkurentne na globalnom nivou.
- „Agendu za nove veštine i nova radna mesta“, sa ciljem modernizacije tržišta rada i osnaživanja ljudi razvojem njihovih veština tokom celog života kako bi se povećala aktivna radna snaga i bolje usklađivala ponuda sa potražnjom na tržištu rada, između ostalog, i kroz mobilnost radne snage.
- „Evropsku platformu za borbu protiv siromaštva“, sa ciljem da se postigne socijalna i teritorijalna kohezija tako da su koristi od rasta i zapošljavanja široko postojeće i da se ljudima koji su suočeni sa siromaštvom i socijalnom isključenošću omogući dostojanstven život i aktivno učestvovanje u društvu.

Ovih sedam ključnih inicijativa obavezujuće, kako EU tako i države članice. Instrumenti na nivou EU, pre svega jedinstveno tržište, finansijske poluge i instrumenti spoljne politike, potpuno će biti iskorišćeni kako bi se rešio problem uskih grla i ostvarili ciljevi Strategije „Evropa 2020“. Kao kratkoročni prioritet, Komisija je pripremila nacrt onoga što treba da se uradi kako bi se definisala ubedljiva izlazna strategija, nastavila reforma finansijskog sistema, postigla konsolidacija budžeta neophodna za dugoročni rast i učvrstila koordinacija unutar Ekonomske i Monetarne unije.

Strategija „Evropa 2020“ počiva na dva stuba: gore predstavljenom tematskom pristupu, sastavljenom od prioriteta i glavnih ciljeva, i nacionalnim izveštajima, koji će pomoći državama članicama da razviju svoje strategije za povratak na održivi rast i održive javne finansije. Na nivou EU, biće usvojene integrisane smernice kako bi se pokrio opseg prioriteta i ciljeva EU. Državama članicama će biti poslate preporuke karakteristične za svaku državu. U slučaju neadekvatnog odgovora, mogu biti izdata upozorenja koja se odnose na javne politike.

Izveštavanje o Strategiji „Evropa 2020“ i ocenjivanje Pakta za stabilnost i rast vršiće se istovremeno, uz razdvajanje instrumenata i održavanje integriteta Pakta.

Strategija Evrope 2020 biće uspešna samo ako se EU i države članice zajednički založe za njenu realizaciju.

Ako se tome dodaju i sve veće težnje EU u pogledu postizanja globalne konkurentnosti, onda ne čudi podatak da se više od jedne trećine njenog budžeta troši upravo na **Politiku ekonomske i socijalne kohezije**¹.

2.2.2. Kohezivna politika EU 2014-2020

Politika ekonomske i socijalne kohezije se skraćeno naziva **kohezionom** ili **regionalnom** politikom. U literaturi se ova dva pojma – koheziona i regionalna politika koriste kao sinonimi, a označavaju politiku čiji je cilj smanjenje razlika između zemalja članica EU, postojećih i onih koje su nastale stvaranjem zajedničkog tržišta, uvođenjem zajedničke valute ili sprovođenjem neke od zajedničkih politika EU.² Međutim, kada govorimo o kohezionoju (regionalnoj) politici treba imati na umu da se ne radi samo o regionalnom razvoju u užem smislu te reči, već da pojam kohezivne politike ima mnogo širu dimenziju i kao takva predstavlja nastojanja da se smanjenjem postojećih razlika u razvijenosti regiona utiče na koheziju i smanjenje dispariteta na nivou čitave EU. Ciljevi kohezivne politike postižu se korišćenjem sredstava strukturnih i Kohezivnog fonda, koji su nastali u različitim vremenskim periodima u zavisnosti od potreba Unije i problema koje je u tom trenutku

¹ Novim Lisabonskim ugovorom ova politika nazva se i Politikom ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije

² Naziv **regionalna politika** je stariji naziv. Ustaljeno korišćenje naziva **koheziona politika** počelo je usvajanjem Izveštaja o društveno-ekonomskoj koheziji, februara 2007. godine

Kohezivna politika EU 2014-2020 je investiciona politika, koji ima za cilj otvaranje novih radnih mesta, poboljšanje konkurentnosti, privredni rast, poboljšanje životnog standarda i održivi rast. Investicije će podržati realizaciju Strategiju Evrope 2020. Kohezivna politika, i regionalna politika – koja predstavlja segment pređašnjeg – pruža dokaze i o tome, da EU želi da se solidariše sa nedovoljno razvijenim zemljama i regijama, pošto je njena materijalna pomoć usmerena najugroženijim prostorima i privrednim granama. Cilj regionalne politike je da umanja razlike na planu privrede, socijalne politike i razvijenosti teritorije, koje postoje između različitih evropskih regija.

Evropska Komisija je 6. oktobra 2011. godine usvojila **predlog paketa pravnih propisa**, koji će predstavljati **pravni okvir za realizaciju kohezivne politike u periodu između 2014. i 2020.** godine. Komisija je, **radi postizanja većeg efekta kohezivnih investicija nakon 2013.** godine, predložila nekoliko značajnih izmena u vezi planiranja i realizacije kohezivne politike. Najvažniji su sledeći:

- usredsređivanje na prioritete Strategije Evrope 2020. koji se odnose na inteligentni, održivi i inkluzivni razvoj;
- vrednovanje rada na temelju uspešnosti obavljenog posla;
- podrška integrativnim programima;
- usredsređivanje na rezultate – provera postupka napredovanja prema označenom cilju;
- još veće osnaživanje teritorijalne kohezije; i
- pojednostavljivanje postupka realizacije ciljeva.

Okvir kohezivne politike regulisan je složenim sistemom pravnih propisa, a delovi tog sistema su sledeći:

- regulisanje odnos putem više podsistema, koji definiše zajednička pravila delovanja Evropskog fonda za regionalni razvoj (EFRR), Evropskog socijalnog fonda (ESF), Kohezivnog fonda, Evropskog poljoprivednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) i Evropskog fonda za pomorstvo i ribarstvo (EFPR). (U daljem tekstu se definišu i opšta pravila i vezi EFRR, ESF i Kohezivnog fonda);
- tri specifične pravne regulative za EFRR, ESF i Kohezivni fond; i
- dve uredbe u vezi ciljeva Evropske teritorijalne saradnje, i grupacije Evropske teritorijalne saradnje;
- dve uredbe, koje se odnose na Evropski fond za prilagođavanje globalizaciji, i u vezi programa čiji su predmet društvene promene i inovacije, kao i
- Saopštenje o Fondu solidarnosti Evropske Unije.

Osnovna regulativa se dalje deli na dva dela.

Prvi deo sadrži zajedničke odredbe, koje se odnose na gore navedenih pet fondova (**Evropskog fonda za regionalni razvoj- EFRR, Evropski socijalni fond -ESF Kohezivni fond, EPFRR i EFP i Kohezivni fond- R**). Ovaj deo sadrži odredbe u vezi zajedničkih elemenata strateškog planiranja, tematske ciljeve iz Strategije Evrope 2020. čije je finansiranje obezbeđeno posredstvom fondova, odnosno odredbe na temelju kojih su sklopljeni partnerski sporazumi između Zajedničkog strateškog okvira (ZSO) i država članica. Opšta pravila se odnose na pravnu tematiku, odnosno na utvrđena prava, finansijske instrumente, i pravila upravljanja kao i kontrole.

Drugi deo sadržava specifične odredbe u vezi EFRR, ESF i Kohezivnog fonda. Ove odredbe regulišu ulogu i ciljeve kohezivne politike, finansijske okvire, sporazume u vezi planiranja i pripremanja izveštaja o glavnim projektima i zajedničkim akcionim planovima. Dalje, navode kriterijume

upravljanja i kontrole – koja se sprovodi unutar kohezivne politike – kao i način na koji se upravlja finansijskim sredstvima.

Posebne odredbe su odraz karakteristika fondova, kao što su EFRR, ESF i Kohezivni fonda, s posebnim osvrtom na ciljeve fondova, investicione prioritete i indikatore (<http://ec.europa.eu/esf/BlobServlet?docId=233&langId=hu>).

Budžet regionalne politike između 2007-2013. godine iznosio 347 milijardi evra. U predstojećem planskom ciklusu između 2014-2020. godine, kako je navedeno u predlogu finansijskog plana za isti period, ta sredstava će se povećati na 376 milijardi evra.

Nedovoljno razvijene regije: Važan zadatak kohezivne politike i nadalje će biti podrška nedovoljno razvijenim regijama. Unapređenje nedovoljno razvijenih regija iziskuje dugoročne napore. U ovu kategoriju spadaju regije gde domaći proizvod po glavi stanovnika iznosi manje od 75% proseka 27 država članica EU.

Prelazne regije: Umesto permanentnog umanjenja materijalne pomoći, tj. restriktivnije politike dodele razvojnih sredstava, uvedena je ova kategorija. U ovu kategoriju će se uvrstiti regije, gde je domaći proizvod po glavi stanovnika između 75-90% proseka 27 država članica EU.

Razvijene regije: Bez obzira što se prioritet kohezivne politike i dalje usmerava prema nerazvijenim područjima, sve zemlje članice se moraju suočiti sa nekoliko važnih izazova. Tu spada globalna konkurentnost društva utemeljenog na znanju, odnosno smanjivanje emisije ugljen dioksida, kao nus proizvoda privredne delatnosti. U ovu kategoriju spadaju regije u kojima je domaći proizvod po glavu stanovnika veći od 90% proseka 27 članica EU.

Kao dopuna, uspostavljena je jedna posebna **zaštitna mreža** za sve regije, koji su u planskom ciklusu 2007-2013. godine stekli pravo na materijalnu podršku na temelju ciljeva konvergencije, ali u kojima je bruto domaći proizvod po glavi stanovnika sada veći od 75% državama članica EU. Ove regije, koje sada spadaju u razvijene, ili prelazne regije, dobiće od Strukturnih fondova iznos materijalne pomoći, koja odgovara dve trećini sredstava formalno stečenih u planskom ciklusu 2007-2013. godine.

Potpuno funkcionisanje zajedničkog tržišta zavisi od savremene infrastrukture. Kako bi poboljšala dostupnost unutrašnjom tržištu, Komisija je odlučila da predloži ustanovljavanje takozvanih **evropskih sredstava za povezivanje**. Ova sredstva – stavka u budžetu za regionalnu politiku - će biti namenjena unapređenju trans- evropskog saobraćaja, energetike, kao i razvoju sistema komunikacionih tehnologija. Evropska sredstva za povezivanje funkcionisaće putem centralnog upravljanja, te će imati sopstveni budžet i sistem obračunavanja. Osim toga, jedan deo izvornih sredstava Kohezivnog fonda (10. milijardi evra) poslužiće za finansiranje saobraćajne infrastrukture.

2.2.3. Evropski fond za regionalni razvoj (EFRR)

EFRR predstavlja fond za jačanje kohezije unutar Evropske Unije na planu privrede, društva i teritorijalnih jedinica. Zbog toga, navedeni fond pomaže u otklanjanju razlika između regija. Evropski fond za regionalni razvoj, posredstvom svih tematskih ciljeva, podržava regionalna ulaganja, ustanovljavajući prioriteta, radi pospešivanja sledećih delatnosti:

- istraživanje-razvoj i inovacije;

- poboljšanje kvaliteta i povećanje dostupnosti informativnim i komunikacionim tehnologijama;
- umanjene posledice klimatskih promena, i smanjenje emisije štetnih gasova, pre svega ugljen dioksida;
- materijalna podrška malim i srednjim preduzećima;
- usluge od zajedničkog interesa;
- telekomunikacije, energetika i transportna infrastruktura;
- unapređenje akcione sposobnosti institucija i efikasna uprava;
- zdravstvena, obrazovna i socijalna infrastruktura; i
- održivi urbani razvoj.

U razvijenim i u prolaznim regijama, barem 80% ukupnih sredstava nacionalnog budžeta – reč je o sredstvima, koje obezbeđuje Evropski fond za regionalni razvoj – moraju se utrošiti na ulaganja iz oblasti energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije, inovacije i podršku malim i srednjim preduzećima. Nerazvijene, odnosno manje razvijene regije, s obzirom da je za njihovo unapređenje potrebno iskoraknuti u više oblasti, imaju i širi izbor za angažman sredstava fonda. Bez obzira na to, i ova kategorija regija najmanje 50% sredstava Evropskog fonda za razvoj regija mora utrošiti na energetska efikasnost, obnovljive izvore energije, i podršku malim i srednjim preduzećima.

2.2.4. Evropski socijalni fond (ESF)

ESF prilikom svoje delatnosti, usredsređuje se na sledeće četiri glavne aktivnosti, koje su označeni i kao prioriteta, to su:

1. podrška zapošljavanju i pokretljivost radne snage;
2. borba za smanjenje siromaštva i jačanje društvene inkluzije;
3. ulaganja u obrazovanje, unapređenje ličnih sposobnosti i znanja, doživotno učenje;
4. razvoj akcione sposobnosti institucija i efikasna uprava.

Finansijska sredstva Evropskog socijalnog fonda, osim navedenog, namenjeni su i za takve delatnosti, kao što su: podrška naporima da se kod industrijskih kapaciteta smanji emisija ugljen dioksida, angažovanje ekoloških izvora energije, koje neće izazvati klimatske promene, sve intenzivnije korišćenje informativno – komunikacionih tehnologija, razvoj , unapređenje tehnoloških procesa, jačanje inovativne delatnosti, odnosno poboljšanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća. Novi pravni propisi jačaju takozvani tematski fokus, odnosno princip partnerstva u postupku korišćenja sredstava fonda, dalje podstiču inovacije i na društvenom planu, kao i međunacionalnu saradnju. Osim navedenog, nova pravna regulativa daje prednost ocenjivanju uspešnosti obavljenog zadatka, pojednostavljuje metodiku merenja uspešnosti, odnosno osigurava efikasno trošenje finansijskih sredstava.

U slučaju svake kategorije regija, definiše se proporcionalno finansijsko učešće Evropskog socijalnog fonda (kod manje razvijenih regija ono je 25%, kod prelaznih regija 40%, a kod razvijenih regija 52%). Na bazi ovih proporcija Evropski socijalni fon iz celog budžeta namenjenog kohezivnoj politici raspolaže sa 25% sredstava, odnosno 84 milijardi evra.

2.2.5. Kohezioni fond

Kohezivni fond na planu zaštite životne sredine i dalje će pružati materijalnu pomoć sledećim teritorijalnim ulaganjima:

3. prestrojavanje u vezi klimatskih promena, smanjivanje rizika;
4. pročišćavanje otpadnih voda i upravljanje otpadom; kao i
5. zaštita urbane sredine.

U saglasnosti sa više godišnjom praksom i predlozima fonda, energetske investicije koje štite prirodni okoliš, i dalje će predstavljati predmet finansiranja.

Ulaganja na planu energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije biće takođe na listi finansiranja ovog fonda. Kohezivni fond će i po tematici transporta biti aktivan tj. ulagaće raspoloživi novac u transportne sistema sa umanjenom transmisijom ugljen dioksida i u razvoj gradskog saobraćaja.

Kohezivni fond, sa investicijama namenjenim trans-evropskom prevoznom sistemu (TEPS) i na planu zaštite životne sredine i dalje će pomagati zemlje članice, kod kojih je domaći proizvod po glavi stanovnika manji od 90% proseka članica EU.

Jedan deo sredstava Kohezivnog fonda (10 milijardi evra) biće odvojeno za finansiranje unapređenja sistema prevoza, koji se inače obavlja iz Sredstava za evropsko povezivanje.

Evropska teritorijalna saradnja je jedan od ciljeva kohezivne politike, koji obezbeđuje institucionalni okvir za saradnju i razmenu mišljenja, kao i zajedničko delovanje po zajedničkim temama između nacionalnih, regionalnih i lokalnih aktera različitih država članica EU.

Predlog označava izvore finansiranja, koji će biti dostupni radi rešavanje pojedinih grupa istih, ili sličnih problema, te definiše uslove dodeljivanja sredstava državama članicama. Planirana raspodela izgleda ovako:

- za preko graničnu saradnju 73,24 %
- za trans-nacionalnu saradnju 20,78%
- za inter regionalnu saradnju 5,98%.

I dalje će ostati mehanizam transfera potencijala, koji pruža podršku saradnji na spoljašnjim granicama EU, i to u okvirima Instrumenta za evropsko susedstvo i partnerstvo (ENPI) i Instrumenta za pred pristupnu pomoć (IPA).

Pet navedenih fondova će - uz lokalnu podršku - putem višegodišnjih programa pomagati realizaciju ciljeva evropske strategije inteligentnog, održivog i inkluzivnog rasta.

Uredba, radi regulisanja svih strukturalnih sredstava, nalaže **pet zajedničkih kriterijuma**, a to su:

1. partnerstvo;
2. upravljanje sa više nivoa;
3. jednakost muškaraca i žena;
4. održivi razvoj;
5. ispunjavanje uslova koje propisuje EU i nacionalni zakonski akti.

Nacionalne i regionalne obaveze partnera, kao i obaveze Komisije utvrđuju se **partnerskim ugovorom** između država članica i Komisije. Oni se, po pravilu, vezuju za Strategiju Evrope 2000. i ciljeve nacionalnih reformskih programa.

Definišu integrisanu strategiju unapređenja prostora, koju podržava Zajednički strateški okvir (ZSO), te putem prihvaćenih indikatora, strateških ulaganja i raznih drugih instrumenata,

markiraju ciljeve. Partnerski ugovori sadržavaju i klauzulu o tome, da će u godišnjem izveštaju o kohezivnoj politici i drugim javno publikovanim izveštajima, podneti raport o postignutim

rezultatima u toj godini. Radi partnerskog ugovora, odnosno s ciljem realizacije programa, država članica **organizuje partnerstvo**, i to sa **sledećim akterima**:

- nadležne regionalne, lokalne gradske i drug organi vlasti;
- akteri privrednog i društvenog života; kao i
- organizacije, koje predstavljaju civilno društvo, podrazumevajući i partnere iz oblasti zaštite životne sredine, civilne organizacije, i organizacije koje propagiraju jednakost, odnosno ukidanje diskriminacije.

Aktivnosti u vezi Zajedničkog strateškog okvira moraju se oživotvoriti **putem konkretnih programa** – kako to nalaže Ugovor o partnerstvu. Svi programi se moraju realizovati između **1. januara 2014. godine i 31. decembra 2020. godine**. U saglasnosti sa pravilima fonda, dobijenu materijalnu pomoć države članice, tokom realizacije strategije Unije u vezi inteligentnog, održivog i inkluzivnog rasta, moraju uložiti u one aktivnosti, **koje će doneti najveću dodatnu vrednost** – imajući u vidu nacionalne i regionalne potrebe.

3. DEFINICIJA KLJUČNIH ELEMENATA PROGRAMA IMPLEMENTACIJE

Ključni elementi Programa implementacije fokusirani na nasledeće teme:

- Prostorno-planska dokumentacija i drugi razvojni dokumenti koji daju okvir za razvoj na posmatranom području,
- Uloga javnog i privatnog sektora
- Mere i instrumenti za povećanje uravnoteženog regionalnog razvoja (razvoj politika preporuka za posmatrano područje)
- Definisane indikatore

Za ostvarivanje politike regionalnog i prostornog razvoja od najvećeg značaja su:

- kreiranje lokalnog ekonomskog razvoja i unapređenje okvira za privređivanje,
- prostorno i urbanističko planiranje i zemljišne politike,
- opremanje lokacije za investiranje odgovarajućom privrednom i komunalnom infrastrukturom je važan segmenat za privlačenje investicija i otvaranje radnih mesta,
- osnivanje ustanova i organizacija u oblasti osnovnog obrazovanja, kulture, primarne zdravstvene zaštite, fizičke kulture, sporta, dečje i socijalne zaštite, turizma i obezbeđivanje njihovog funkcionisanja,
- staranje o prirodnim resursima i njihova zaštita,
- zaštita životne sredine.

Donošenjem zakona, strategija i definisanjem nove politike regionalnog razvoja, stvoreni su najvažniji institucionalni uslovi za uspostavljanje regionalne mreže institucija (regionalne razvojne agencije, regionalne finansijske institucije i sl), koje bi predstavljale kadrovsku, organizacionu i programsku podršku svim regionima i područjima Srbije.

Ubrzano uspostavljanje institucionalnih uslova za dosledniju i, prema tome, kreativniju i efikasniju regionalnu politiku, treba da rezultira smanjivanjem regionalnih problema i povećanjem unapređenja lokalnih razvojnih potencijala.

Izrada prostorno-planske dokumentacije i strategija razvoja opština i gradova posmatranog područja u velikoj meri opredeljuju pravac regionalnog razvoja ovog područja.

U nastavku je su predočeni najvažniji ciljevi i pravci regionalnog razvoja definisani prostorno-planskom dokumentacijom i razvojnim strategijama i planovima za posmatrano područje.

3.1. Prostorno-planska dokumentacija i drugi razvojni dokumenti koji daju okvir za razvoj na posmatranom području

U cilju da se obezbedi pregled prostornih i urbanističkih regulatornih instrumenata koji su na snazi i primenjuju se na predmetnom području sa različitih nivoa, ovo poglavlje će se usmeriti na ključna pitanja prirode prostornih i urbanističkih planskih dokumenata i njihove karakteristike (dinamika, struktura, hijerarhija sistema) kao i na druga strateška dokumenta koja mogu dati okvir prostornom razvoju.

Raspoloživa prostorno planska dokumentacija i razvojni dokumenti klasifikovani su u dve osnovne grupe:

1) Prostorno-planska dokumentacija

2) Sektorske strategije i razvojni programi i strategije posmatranog područja

I Prostorno-planska dokumentacija

Zakon o planiranju i izgradnji (Službeni glasnik RS, br. 72/2009) se definiše sistem prostornih i urbanističkih planova, regulacionih dokumenata, sadržaja i procedura za njihovu izradu, kao i sistem kontrole i učešća javnosti, režim korišćenja zemljišta, izgradnje, usklađivanje planske dokumentacije, itd.

Prostorno planiranje u Srbiji karakteriše sveobuhvatan i hijerarhijski sistem planskog zakonodavstva. Prostorno planiranje, regulisano nacionalnim zakonom, sprovodi se na tri prostorna nivoa: na lokalnom, regionalnom i državni. Zakon o planiranju i izgradnji definiše sledeće tipove prostornih planova:

- Prostorni plan republike Srbije
- Regionalni prostorni planovi
- Prostorni plan područja posebne namene
- Prostorni planovi opština i gradova

Postoji više prostorno – planskih dokumenta koja se direktno primenjuju na predmetnom području i čije poštovanje je obavezno za razvoj urbanističkih regulativa, planova i ostalih strateških dokumenata, na nižem nivou. Oni se mogu podeliti na sprovedbene - koji daju strateške okvire prostornog razvoja:

- Prostorni plan republike Srbije i
- Regionalni prostorni plan AP Vojvodine

i one koji su sprovedbeni i daju mere za uređenje prostora i pravila za gradjenje na definisanom području, a koji se dalje dele na prostorne planove područja posebne namene i infrastrukturne koridore:

- Prostorni plan područja posebne namene Specijalnog rezervata prirode "Gornje Podunavlje,
- Prostorni plani područja posebne namene međunarodnog plovnog puta E80 – Dunav,
- Prostorni plan područja posebne namene multifunkcionalnog ekološkog koridora reke Tise,
- Prostorni plan područja infrastrukturnog koridora autoputa E-75 Subotica – Beograd (Batajnica);

i prostorne planove za opštine i gradove:

- Prostorni plan Opštine Kanjiža
- Prostorni plan Opštine Novi Kneževac
- Prostorni plan Grada Subotica i
- Prostorni plan opštine Sombor

U narednom tekstu dat je pregled relevantne prostorno planske dokumentacije koja predstavlja osnov za svaki razvoj na posmatranom području.

3.1.1. Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine

Prostorni plan republike Srbije (PPRS) je planski dokument najvišeg ranga, usvojen 2010.godine za period od sledećih 10 godina. Usledio je zaseban dokument – Program sprovođenja prostornog plana republike Srbije koji je usvojen za polovinu planiranog perioda, tj. do 2015. Holistički po svojoj prirodi, dokument pokriva mnogo sektora uključujući i opšti okvir održivog razvoja naselja, okruženja i kulturnog nasleđa. On takođe pružanja generalni okvir i smernice za planove na nižim nivoima.

Prostornim planom Republike Srbije od 2010. do 2020. godine (PPRS) utvrđuju se dugoročne osnove organizacije, uređenja, korišćenja i zaštite prostora Republike Srbije u cilju usaglašavanja ekonomskog i socijalnog razvoja sa prirodnim, ekološkim i kulturnim potencijalima i ograničenjima na teritoriji Republike. Poseban značaj za budući prostorni razvoj Republike Srbije imaće prostorna integracija Republike Srbije i njenih regiona i opština u okruženje. Ovo će biti ostvareno na tri nivoa: prekogranično, međuregionalno i transdržavno. Prostorna struktura republike Srbije je posmatrana i kroz aktivnu međuregionalnu kooperaciju ostvarenu u saradnji severnog Banata sa županijama i regionima u Mađarskoj i Rumunij i oblast severozapadne Bačke i sa hrvatskom i mađarskom stranom. U PPRS-u su, među prioritetima, iskazane smernice za izradu nižih planskih dokumenata gde prioritet imaju prostorni planovi područja posebne namene onih područja u kojima se sprovode aktivnosti od nacionalnog značaja, a predstavljaju periferna i pogranična područja, područja u kojima su izraženi negativni demografski tokovi, ekonomski nerazvijena područja, područja u kojima je potrebno otkloniti posledice ovih trendova.

3.1.2. Regionalni prostorni plan AP Vojvodine

Regionalni prostorni plan AP Vojvodine je, posle Prostornog plana Republike Srbije, najviši planski dokument u Vojvodini. Plan je usvojen u novembru 2011. godine odlukom Vlade AP Vojvodine i time postao okvir za regionalni prostorni razvoj Pokrajine i osnov za niže planske dokumente među kojima su i prostorni planovi jedinica lokalne samouprave i gradova. Regionalni prostorni plan APV posebno ističe važnost razvoja pograničnih opština, a posebno marginalizovanih naselja u pograničnoj zoni.

Poseban značaj za razvoj AP Vojvodine imaće realizacija međuregionalne i prekogranične saradnje sa Republikom Mađarskom, Republikom Rumunijom, Republikom Hrvatskom. Prostorna saradnja sa susednim zemljama pretežno će se odvijati u pograničnim zonama i odnositi na izgradnju objekata infrastrukture, uređivanje i zaštitu vodenih tokova, kulturnu saradnju, unapređivanje održivog razvoja i sl. Regionalni prostorni plan takođe, temeljno razmatra pitanje nadležnosti lokalnih samouprava i potrebu za diverzifikacijom njihovog položaja i nadležnosti. Teritorijalna reforma mora se posmatrati u okviru šireg socio-ekonomskog konteksta – različite nadležnosti opština služe zadovoljavanju internih različitosti unutar države. Lokalni nivoi su veoma važni prilikom ocene unutrašnje homogenosti pojedinačnih regiona/oblasti i pri tome je neophodno primenjivati decentralizovani princip i osposobljavati organe lokalnih samouprava za preduzimanje adekvatnih podsticajnih mera i afirmaciju lokalnih inicijativa, čijom bi se primenom lakše i uz direktnu kontrolu došlo do odgovarajućih rezultata usaglašanih sa lokalnim potrebama.

RPP APV je, u skladu sa smernicama PP RS, a shodno ulozi koju region Vojvodine ima, njenim specifičnostima i resursima sa kojima raspolaže, bliže definisao ciljeve i koncepciju dugoročnog prostornog razvoja AP Vojvodine.

U direktnoj sprezi sa vizijom nalaze se opšti ciljevi prostornog razvoja koje AP Vojvodina treba da dostigne, oslonjena na ključne elemente u razvoju:

- Smanjenje subregionalnih razlika u ekonomskom i socijalnom pogledu
- Racionalno aktiviranje teritorijalnog kapitala na čitavoj teritoriji AP Vojvodine preko decentralizacije i policentrizma
- Jačanje pozicije sela uz veću ulogu u okviru funkcionalnih područja gradova
- Uređenje i održivo korišćenje prirode, predela, kulturnog nasleđa i životne sredine, uz zaštitu od nepogoda i tehnoloških udesa
- Interesno i funkcionalno umrežavanje regiona AP Vojvodina sa drugim regionima u Evropi.

Opšti ciljevi razvoja gradova i urbanih naselja, odnoseće se na region AP Vojvodine, tj. na sve gradove i urbana naselja. Ciljevi i smernice date ovim Planom podrazumevaju obavezu za sve niže nivoe, u fazi razmatranja i sprovođenja, tj. predstavljaće polazno-temeljne odrednice za prostorna rešenja na lokalnom nivou. Formulacije na lokalnom nivou se mogu razlikovati u smislu njihove operacionalizacije u zavisnosti od okolnosti, tj. problema sa kojima se lokalni nivo suočava, obimu i vrsti resursa sa kojima raspolaže.

Osnovni preduslov za realizaciju navedenih ciljeva se odnosi na usmeravanje demografskih kretanja u AP Vojvodini, odnosno na usporavanje negativnih tendencija i sprečavanje daljeg pogoršanja vitalnih karakteristika populacije, kao i na stvaranje uslova za povećanje stepena zaposlenosti.

3.1.3. Prostorni plan Grada Subotice

Prostorni plan opštine Subotica donet je 3.04.2008. godine na sednici Skupštine opštine Subotica. Planom su definisana osnovna rešenja, smernice, politike i propozicije zaštite, uređenja i razvoja teritorije opštine Subotica, korišćenja osnovnih resursa i vrednosti koji se na njoj nalaze, čineći jedinstven kompleks u širem regionalnom okruženju zajedno sa susednim opštinama, kao i potencijalni funkcionalni sistem prekogranično sa susednim regionom Južna Mađarska, odnosno gradom Segedinom u Mađarskoj.

Obnova i unapređenje ruralnih područja osnovna su pretpostavka celokupnog razvoja. Integralno posmatrano ravnomerni razvoj opštinskog centra, sa jedne strane, u direktnoj je vezi sa ruralnim zaleđem, sa druge. Seoska naselja i njihovi atari poseban su predmet interesovanja u sociološkom, ekonomskom i prostornom smislu.

Položaj Grada Subotica sadrži nekoliko ključnih elemenata od kojih zavisi njen prostorni razvoj u širem regionalnom okruženju. Od elemenata koji imaju širi regionalni značaj u velikoj meri zavisi budući razvoj ove opštine. Ti elementi su:

- granični položaj prema Mađarskoj, odnosno Evropskoj Uniji,
- Koridor X- krak Xb. na pravcu Beograd – Novi Sad – Budimpešta,
- značajna uloga u konstelaciji opštine severne Bačke sa Suboticom kao regionalnim centrom,
- biodiverzitet kao prirodni resurs (zaštićena prirodna dobra od lokalnog, nacionalnog i međunarodnog značaja)
- značajne vrednosti kulturne baštine i evropskog identiteta.

Aktivnosti i projekti Grada Subotica treba da budu usmereni u pravcu revitalizacije naselja i postepenoj ekonomskoj, socijalnoj i fizičkoj obnovi sela, radi uspešnog razvoja čitave teritorije Grada Subotica. Oporavak sela bi radi toga trebalo da bude osnovno opredeljenje u budućem planiranju čitavog administrativnog područja Subotice. Ona zahteva integralnu obnovu (ekonomsku, socijalnu, ekološko-fizičku i organizaciono-institucionalnu).

U tom smislu očekuje se da se Subotica funkcionalno poveže na regionalnoj osnovi sa susednim i drugim opštinama prema interesu, te tako formira funkcionalni region nivo NUTS 3 evropske nomenklature, a u okviru AP Vojvodine kao makroregiona Srbije nivoa NUTS 2. Prema istoj

kategorizaciji na teritoriji opštine Subotica bi bilo formirano nekoliko manjih lokalnih zajednica odnosno zajednica sela grupisanih oko Bajmoka (LAU 1), Čantavira (LAU 1), Donjeg Tavankuta (LAU 2) i Hajdukova (LAU 2).

Udruživanje malih sela sa centrima zajednica sela ili sa gradom Subotica bi se vršilo po principu udruživanja na interesnoj, ekonomsko-funkcionalnoj osnovi: Subotica sa svojim regionalnim okruženjem će imati zadatak da samostalno (uz podršku AP Vojvodine i EU u kasnijoj fazi) rešava ekonomska i socijalna pitanja kao i pitanja razvoja sela i urbanih centara na svojoj teritoriji, samostalno ili integrišući se na široj regionalnoj osnovi.

3.1.4. Prostorni plan Grada Sombora

Koncept Prostornog plana Grada Sombora je donet marta 2012. godine i njime se razrađuju osnovna strategijska opredeljenja, planska rešenja i smernice utvrđene Prostornim planom Republike Srbije.

Grad Sombor obuhvata veoma široku teritoriju, što je uslovalo neravnomeran urbani i infrastrukturni razvoj grada u odnosu na naseljena mesta. Problemi i ograničenja u pogledu mreže i funkcije naselja su socio-ekonomska degradacija naselja; neravnomernost u razvoju; nepovoljan kvalitet stambenog i građevinskog fonda u naseljima; slaba dinamika razvoja i izgradnje naselja zbog nedovoljne ekonomske moći.

Problemi ruralnog razvoja na teritoriji Grada Sombora se ogledaju u činjenici da je poljoprivreda još uvek dominantna privredna delatnost u najvećem broju naselja, infrastruktura je nedovoljno razvijena, a postojeći kapaciteti nedovoljno održavani i nefunkcionalni u odnosu na potrebe, zatim nedovoljna razvijenost institucija i izražene disproprijacije u nivou razvijenosti pojedinih delova teritorije.

Koncepcija razvoja i uređenja gradova i ostalih urbanih naselja je rezultat integralnog i povezanog delovanja tri segmenta u okviru kojih se jasno definišu: prostorni nivo regiona; lokalni nivo i međunarodna i inter-regionalna saradnja i povezivanje.

Osnovni cilj razvoja sela i ruralnih područja je povećanje kvaliteta življenja u ruralnim područjima kroz očuvanje, obnovu i održivi razvoj njihove ekonomske, socijalne i ekološke vitalnosti, kao rezultat decentralizacije gradova i opština. Koncepcija ruralnog razvoja zasnovana je na, sa jedne strane, na daljem razvoju i održivoj eksploataciji resursa u oblasti poljoprivrede, šumarstva i vodnih resursa, a na drugoj strani na diversifikaciji ruralne ekonomije (MSP, turizam, rekreacija...).

Potencijali Grada Sombora koji se mogu smatrati kao povoljni faktori za razvoj, odnosno, dobru osnovu za ostvarivanje regionalne i interregionalne saradnje i jačanje funkcionalnih veza sa okruženjem i šire su:

- povoljan geostrateški položaj (nalazi u blizini značajnih Panevropskih koridora VII i X i granice sa Mađarskom i Hrvatskom što je pretpostavka za veću investicionu, infrastrukturnu, privrednu i socijalnu aktivnost),
- razvijena saobraćajna i druga infrastruktura i
- SRP "Gornje Podunavlje" kao prirodno dobro od izuzetnog značaja i zastupljena etnička šarolikost i multikulturalnost.

3.1.5. Prostorni plan opštine Kanjiža

U pogledu budućeg razvoja odnosa gradskih i seoskih naselja i njihovog funkcionalnog povezivanja neophodno je obezbediti povezivanje naselja na principima održivog razvoja uz maksimalno očuvanje i zaštitu životne sredine.

U opštini Kanjiža će u pogledu međusobne funkcionalne organizacije postojati četiri tipa naselja:

- Seosko naselje - to su poljoprivredna naselja, sa minimalnom opremljenošću javnim uslugama i službama, bez ikakvih spoljnih funkcija prema susednim selima (Mali Pesak, Zimonjić, Adorjan, Velebit, Novo Selo, Doline, Totovo Selo).
- Centar zajednice naselja - (Martonoš, Trešnjevac, Orom, Male Pijace) pored unutrašnjih imaju razvijene i spoljne funkcije prema primarnim naseljima. Predstavljaju manje lokalne centre. Izvesna sela ove funkcionalne kategorije imaju samostalan karakter. U tom slučaju, ona ne objedinjavaju više primarnih seoskih naselja, već se u mreži i sistemu naselja vezuju samo za naselje više kategorije.
- Lokalni centar - Horgoš, predstavlja sekundarni centar Opštine.
- Opštinski centar Kanjiža - pored unutrašnjih ima razvijene i spoljne funkcije prema primarnim naseljima.

Naročito značajan cilj u razvoju mreže centara i naselja na teritoriji Vojvodine predstavlja čvršće i racionalnije povezivanje gradova u regionima i makrocelinama. S tim u vezi neophodno je:

- ojačati privredne veze, međusobnu razmenu usluga i organizovanje zajedničkih aktivnosti u susednim gradovima (Novi Kneževac i Senta);
- ojačati saobraćajnu infrastrukturu između susednih gradova (putni pravci ka Subotici, Novom Kneževcu i Senti).

Obnovu sela i transformaciju i oživljavanje seoske ekonomije u opštini Kanjiža, treba temeljiti na kreativnoj integraciji savremenih proizvodnih i potrošačkih tendencija kao i lokalne baštine, resursa, kulture, tradicije i znanja. Time bi se podstakla valorizacija i racionalnije korišćenje lokalnih seoskih resursa (prirodno-ekoloških, demografskih, tehničkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih) odnosno multifunkcionalnost i održivi razvoj prostora ove Opštine.

Za razvoj seoskih naselja takođe je bitna i funkcija stanovanja. Osnovni indikatori razvijenosti te funkcije su disperzija stanovništva, stanova i objekata u službi stanovanja.

3.1.6. Prostorni plan opštine Novi Kneževac

Na brži razvoj Opštine veliki uticaj mogu imati aktivnosti na temu regionalne i prekogranične saradnje na relaciji Srbija - Mađarska - Rumunija, potenciranjem očuvane životne sredine i proizvodnje zdravstveno bezbedne hrane, razvojem održivog turizma i konkurisanjem u međunarodnim i evropskim fondovima za finansiranje. U tom smislu, u narednom periodu treba raditi na unapređenju i jačanju veza sa susednim opštinama, a naročito razvijati i jačati prekograničnu saradnju sa Mađarskom i Rumunijom.

Opština Novi Kneževac ima devet naselja i spada u urbano/ruralne opštine, čija je odlika niži stepen urbanizacije i u kojima izrazito dominira agrarna proizvodnja. Centar Opštine je naselje Novi Kneževac, koje je takođe lokalni centar i urbano naselje (manji urbani centar, kao i privredni centar IV ranga), dok su ostalih osam naselja ruralnog karaktera, od kojih Banatsko Arandjelovo, Đala, Majdan i Srpski Krstur imaju funkciju lokalne (mesne) zajednice. Banatsko Arandjelovo i Srpski

Krstur su sela sa razvijenim, a Đala i Majdan sa nepotpunim seoskim centrom, tako da u pogledu izvesnih funkcija, naselje Majdan gravitira Banatskom Arandelovu, a Đala Srpskom Krsturu. Preostala četiri naselja su mala sela, od kojih Podlokanj ima izvesne centralne funkcije (dalje gravitira Banatskom Arandelovu), dok su Rabe, Siget i Filić satelitska naselja bez centralnih funkcija.

Sva sela – lokalne zajednice, su funkcionalno povezana sa opštinskim centrom, centar Opštine je usmeren ka regionalnom centru Kikinda, a za zadovoljavanje potreba višeg reda i ka makroregionalnom centru Novi Sad (visoko specijalizovano zdravstvo, visoko i specijalno obrazovanje, izvesni sadržaji u oblasti kulture, sporta, informatičke delatnosti, komunikacija i sl). Takođe, evidentna je izrazita polarizacija i neravnomernost u dosadašnjem razvoju, kao i koncentracija stanovništva, aktivnosti, javnih, radnih i drugih sadržaja u Novom Kneževcu, za razliku od nedovoljno razvijenih ostalih naselja.

II Sektorske strategije i razvojni programi i strategije posmatranog područja

Tokom proteklih godina, nakon početka stvarnog tranzicionog procesa izrađeno je niz strateških planova opština u Vojvodini, sa ciljem pružanja podrške lokalnim samoupravama u jačanju kapaciteta za planiranje na lokalnom nivou, kreiranja instrumenata za podizanje njihovih aplikativnih i apsorpcionih kapaciteta u odnosu na evropske fondove, kao i za njihovo projektno orijentisanje. Planovi razvoja ovih opština sadrže socio-ekonomsku i SWOT analizu stanja u opštini, strateške i prioritetne ciljeve razvoja i operativne programe za implementaciju definisanih projekata. Uzimajući u obzir posmatrano područje najbitnije smernice njegovog regionalnog razvoja date su kroz dokument Plan regionalnog razvoja AP Vojvodine 2014-2020 (nacrt) sa Akcionim planom i Opštinske razvojne strategije, i to:

- Strategija lokalnog održivog razvoja Grada Subotica (2013-2022).
- Strategija lokalnog održivog razvoja opštine Sombor (2007-2017)
- Strategija razvoja opštine Novi Kneževac 2010-2015.
- Strateški plan opštine Kanjiža 2011.-2020.

3.1.7. Plan regionalnog razvoja AP Vojvodine 2014-2020 (nacrt) sa Akcionim planom

Program razvoja Autonomne Pokrajine Vojvodine za period 2014–2020. predstavlja razvojni dokument AP Vojvodine u oblasti regionalnog razvoja, koji na celovit način definiše prioritete AP Vojvodine u narednih sedam godina.

Programom su obrađene sledećih celine:

1. Strateški pristup privrednom razvoju Republike Srbije i AP Vojvodine koji se zasniva se na investicijama, inovacijama i humanom kapitalu. U ovom delu, u kratkim crtama su dati strateški pravci Republike Srbije do 2020. godine, značaj regionalnog razvoja i uloge države, osnovna ograničenja i problemi koji determinišu razvojni okvir AP Vojvodine u narednom periodu.
2. Socio-ekonomska analiza pruža celovit dinamički prikaz svih ekonomskih, demografskih, socijalnih, infrastrukturnih, regionalnih i ekoloških trendova u AP Vojvodini, kao i dostignuti nivo razvijenosti osnovnih razvojnih dimenzija Pokrajine.
3. SWOT analiza, koja sadrži analizu sledećih sektora: prirodni resursi, demografija, privreda, infrastruktura, kultura i obrazovanje, socijalna zaštita i opšti uslovi.

4. Plan podsticanja razvoja AP Vojvodina usmeren je na: (a) institucionalnu izgradnju i (b) podsticajnu politiku, mehanizme i mere.
5. Uključivanje u regionalnu politiku Evropske unije. Sticanjem statusa kandidata Srbiji su se otvorile značajne mogućnosti privlačenja EU fondova. Od regionalnih i lokalnih kapaciteta, od njihove osposobljenosti za strateško planiranje i programiranje razvoja, će zavistiti realizacija strateških projekata, prekogranična i međuregionalna saradnja. AP Vojvodina treba da razvija finansijski i administrativni apsorpcioni kapacitet, ali i kapacitete za ocenu efekata apsorbovanih sredstava na privredu AP Vojvodine.
6. Strateški pravci i ciljevi razvoja AP Vojvodine precizno su razrađeni kroz matricu strateških pravaca/prioriteta, mera i aktivnosti u čijoj su izradi učestvovali svi sekretarijati Vlade AP Vojvodine i regionalne razvojne agencije na osnovu socio-ekonomske analize i prioriteta i mera predloga Nacionalnog plana regionalnog razvoja 2014–2020.
7. Poseban deo Programa predstavlja Akcioni plan koji sadrži predloge projekata od strane sekretarijata Vlade AP Vojvodine, lokalnih samouprava i regionalnih razvojnih agencija za period od 2014. do 2017. godine i predstavlja matricu predloga prioritarnih mera i aktivnosti sa rokovima i zadacima odgovornih institucija.

Programom razvoja Autonomne Pokrajine Vojvodine definisana su četiri osnovna prioriteta:

- I Razvoj ljudskih resursa;
- II Razvoj infrastrukture i uslova za pristojan život i rad;
- III Održivi privredni rast;
- IV Razvoj institucionalne infrastrukture.

Za svaki definisani prioritet predložene su mere i aktivnosti za njegovu realizaciju.

Prioritet 1. – Razvoj ljudskih resursa

Predložene mere:

- Podsticanje novog zapošljavanja lica koja su skoro ostala bez zaposlenja,
- Povećanje zapošljivosti nezaposlenih lica i posebno ugroženih kategorija na tržištu rada (osobe sa invaliditetom, dugoročno nezaposleni, Romi, mladi, visokoškoloovanih, mladih, talentovanih lica...),
- Unapređenje zapošljivosti radnog kontigenta kroz unapređenje stručnosti modernizacijom sistema srednjeg stručnog obrazovanja i obuka i reformu visokog obrazovanja,
- Obrazovanje seoskog stanovništva,

Prioritet 2. – Razvoj infrastrukture i uslova za pristojan život i rad

Predložene mere:

- Obezbeđenje uslova za dinamičan rast investicione aktivnosti u cilju povećanja zaposlenosti,
- Pобољшanje kvaliteta života na selu u cilju povećanja zaposlenosti i zaustavljanja trendova depopulacije,
- Unapređenje životnog standarda kroz jednak pristup socijalnim uslugama,
- Unapređenje kulturnih i sportskih sadržaja u lokalnim samoupravama u cilju povećanja životnog standarda stanovništva i njihove atraktivnosti, posebno za mlade,
- Uspostavljanje integralnog planiranja i korišćenja vodnih resursa, kanalske mreže i podsistema,
- Izgradnja vodovodne infrastrukture u cilju podizanja životnog standarda stanovništva i zaštite životne sredine,
- Razvoj informaciono-komunikacionih tehnologija,
- Poboљшanje upravljanja otpadom,

- Unapređenje zaštite stanovništva u kriznim situacijama u cilju podizanja kvaliteta života građana i imidža regiona,
- Infrastrukturna obnova i modernizacija urbanih centara u cilju razvoja policentrične strukture,

Prioritet 3. – Održivi privredni rast

Predložene mere:

- Stvaranje podsticajnog ambijenta za rast i razvoj preduzetništva i malih i srednjih preduzeća
- Očuvanje postojećeg nivoa zaposlenosti
- Unapređenje saradnje i povezivanja/klasteri
- Povećanje zaposlenosti kroz razvoj i intenziviranje ruralne ekonomske delatnosti sa fokusom na poljoprivrednu proizvodnju i agroindustriju
- Povećanje zaposlenosti kroz razvoj nepoljoprivrednih delatnosti na selu
- Smanjenje nezaposlenosti kroz razvoj i promociju turizma, posebno u ruralnim područjima
- Povećanje održivog energetskog razvoja kroz povećanje korišćenja obnovljivih izvora energije

Prioritet 4.- Razvoj institucionalne infrastrukture

- Razvoj institucionalnog okvira u cilju smanjenja regionalnih razlika
- Afirmacija strateškog planiranja razvoja
- Efikasnije korišćenje postojećih resursa u cilju ravnomernog regionalnog razvoja

Akcionim planom se određuju aktivnosti za implementaciju razvojnog dokumenta, odgovorne institucije i vremenski rok za sprovođenje aktivnosti, dok se u cilju određivanja praćenja i implementacije razvojnog dokumenta određuju indikatori, način prikupljanja podataka, odgovorne institucije i način i vremenski rok izveštavanja.

3.1.8. Strategija lokalnog održivog razvoja Grada Subotica (2013-2022)

Izrada strategije održivog razvoja je imala za cilj da poveća nivo učešća građana u procesu planiranja u lokalnoj zajednici, da omogući dijalog između različitih zainteresovanih strana i tako poveća poverenje između građana i lokalne samouprave i stvori uslove za saradnju i partnerstvo. Formulisanjem strategije razvoja na takav način, u krajnjem ishodu treba da dovede do unapređenja rada lokalne samouprave kao i da i definiše novi pristupa planiranju rada i organizacije jer lokalni razvoj je najuspešniji ako je zasnovan na snažnoj viziji prosvetnog rukovodstva koje je u stanju da gradi svrsishodno partnerstvo između svih "zainteresovanih strana" (privreda, građansko društvo i druge institucije i pojedinci).

Ovim dokumentom određeni su strateški ciljevi po oblastima, i to:

- Uspostavljen povoljan ambijent za privlačenje novih direktnih investicija uz zadržavanje postojećih, saradnja lokalne privrede i povezanost sa obrazovnim i naučno istraživačkim institucijama radi reindustrijalizacije grada,
- Razvijen mehanizam institucionalne podrške razvoju preduzetništva i sektoru MSP uz promociju preduzetništva i samozapošljavanja prvenstveno u delatnostima zasnovanim na znanju i veštinama,
- Tržišno orijentisana održiva poljoprivredna proizvodnja sa razvijenim kapacitetima za preradu i distribuciju uz rastući udeo organske proizvodnje,
- Promocija održivog razvoja uslužnih delatnosti i turizma baziranog na kvalitetnoj ponudi i prirodnom i kulturno-istorijskom nasleđu,
- Unapređenje razvoja ruralnih sredina stvaranjem kvalitetnijeg načina života putem razvoja infrastrukture i stvaranja povoljnijih ekonomskih uslova sa ciljem zadržavanja mladih na selu,
- Unapređenje kvaliteta obrazovanja građana/ki kroz veću integraciju marginalizovanih grupa, povećanje obuhvata dece predškolskim i osnovno školskim obrazovanjem i ponudom stručnog i

visokog obrazovanja ali i alternativnog i dodatnog obrazovanja i veština u skladu sa potrebama tržišta,

- Unapređenje zdravlja građana/ki kroz promociju zdravih stilova života i načina ishrane, prevenciju bolesti, borbu protiv zdravstveno rizičnih navika, rano otkrivanje bolesti i blagovremeni odgovarajući tretman,
- Povećanje nivoa socijalne zaštite posebno osetljivih društvenih grupa građana/ki kroz uvođenje inovativnih organizacionih oblika i lokalnih usluga socijalne zaštite na principu saradnje i partnerstva među sektorima i uz pluralizam pružaoca usluga, kao i aktivne zaštite kroz socijalnu inkluziju,
- Povećanje učešća građana/ki u kulturnom i sportskom životu kroz međusektorsku saradnju i razvoj održivih mehanizama koji će uslugu učiniti dostupnu svima i zaštita i negovanje multikulturalnosti i interkulturalnosti,
- Podizanje nivoa ravnopravnosti građana/ki kroz stvaranje mehanizama za uključivanje osetljivih grupa u svakodnevni život zajednice, očuvanja nacionalnih identiteta ali i promocija interkulturalnosti i demokratskih vrednosti, kao i difinisanje pronatalitetne politike Grada,
- Obezbeđivanje održivog razvoja kroz prostorno i urbanističko planiranje, optimalno korišćenje radom stvorenih vrednosti i upravljanje prirodnim resursima i zaštićenim područjima, otpadom, podsticanjem uvođenja „zelenih“ tehnologija, primenom najboljih dostupnih tehnoloških i tehničkih rešenja u proizvodnim procesima koja osiguravaju ostvarenje visokog nivoa zaštite zdravlja ljudi i unapređenja životne sredine,
- Uspostavljanje modernog saobraćajnog sistema radi smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu i javno zdravlje razvojem integrisanog i održivog urbanog plana mobilnosti kreiranjem atraktivnih alternativa pristupačnih svima povećanjem udela putovanja javnim prevozom, pešacenjem i biciklom,
- Obezbeđivanje održivog/Uređenje sistema urbanog razvoja izbegavanjem urbane rasplinitosti, ponovnoj upotrebi i regeneraciji napuštenih područja i objekata, obezbeđivanjem odgovarajućeg očuvanja, obnavljanja i upotrebe urbanog kulturnog nasleđa (posebno arhitekture i secesije) i promovisanjem visokokvalitetne arhitekture i tehnologija građenja uz povećanje energetske efikasnosti,
- Funkcionisanje odgovorne uprave uz participativno učešće koje počiva na konsenzusu,
- Obezbeđivanje efektivnih i efikasnih usluga građanima i privrednim subjektima uz odgovornost u svakoj prilici,
- Zalaganje za vladavinu prava, pravičnost i inkluzivnost uz transparentnost i u procesu rada i rezultata u cilju promovisanja dobre uprave.

Akcionim planom su definisane aktivnosti za implementaciju ovog dokumenta, odgovorne institucije i vremenski rok za sprovođenje aktivnosti definisanih za realizaciju strateških ciljeva.

3.1.9. Strategija lokalnog održivog razvoja opštine Sombor (2007-2017)

Strategija lokalnog održivog razvoja opštine Sombor predstavlja završni strateški dokument čija će se implementacija odnositi na unapređenje ključnih oblasti društvenog i privrednog života u opštini Sombor za period od 10 godina (2007.-2017.)

Uspešnost realizacije ciljeva i akcionih planova predviđenih Strategijom pretpostavlja zajedničko angažovanje svih zainteresovanih, a posebno lokalne samouprave. Osnovni zadaci u procesu implementacije odnose se na nadgledanje odnosno monitoring, koji čine veoma značajne elemente u sprovođenju planiranih aktivnosti i bez čije efikasne primene nije moguće ostvariti željene ciljeve.

Strategija lokalnog održivog razvoja nema za cilj da odgovori na sve probleme koji egzistiraju ili će se pojaviti u budućnosti. Strategiju treba posmatrati kao polaznu osnovu, koju je neohodno dopunjavati novim informacijama na osnovu kojih će se dopunjavati postojeći i određivati novi ciljevi, mere, prioriteta i akcioni planovi.

Ovim dokumentom određeni su prioriteta po oblastima, i to:

Razvoj ljudskih resursa (obrazovanje, omladina i sport)

Prioriteta identifikovani u ovoj oblasti su:

- Izrada savremenih nastavnih programa usklađivanjem obrazovanja sa zahtevima i potrebama lokalnog privrednog razvoja,
- Modernizacija postojećih i uvođenje novih obrazovnih profila za potrebe lokalnog privrednog razvoja,
- Produkcija sopstvenog visokoškolskog kadra čime bi se obezbedili nedostajući prosvetni kadrovi u osnovnim i srednjim školama lokalne zajednice,
- Razvoj sportskog turizma organizacijom međunarodnih takmičenja za (seniore, odnosno juniore i kadete), sportskih kampova, priprema sportskih ekipa, škola sporta i slično,
- Podizanje nivoa organizacije i sistemski pristup amaterskom i školskom sportu sa osnovnim ciljem da obuhvati što veći broj učenika škola kvalitetnim programom,
- Stvaranje funkcionalnog odbora Skupštine opštine Sombor za mlade,
- Osnivanje krovne organizacije mladih.

Ekonomija i razvoj MSP i preduzetništva

Prioriteta identifikovani u ovoj oblasti su:

- Snažnije povezivanje sektora MSPP,
- Inovativni pristup u razvoju sektora MSPP i generalno podsticanje inovativnih aktivnosti,
- Jačanje ekonomske infrastrukture u funkciji privrednog rasta.

Poljoprivreda i ruralni razvoj

Prioriteta identifikovani u ovoj oblasti su:

- Zaštita poljoprivrednog zemljišta,
- Uređenje poljoprivrednog zemljišta.

Turizam

Prioriteta identifikovani u ovoj oblasti su:

- Povećanje turističkog prometa putem proširenja turističke ponude i broja noćenja za 20% godišnje,
- Stvaranje efikasne vodičke službe kroz povećanje broja turističkih vodiča sa znanjem stranih jezika, posebno nemačkog i italijanskog,
- Poboljšanje turističke kategorizacije samog grada Sombora, putem edukacije stanovništva koje raspolaže privatnim smeštajem i uvođenjem olakšica za kategorizaciju smeštaja,
- Razvijanje nautičkog turizma putem izgradnje marina na Dunavu i osposobljavanjem plovnosti kanalske mreže,
- Infrastrukturno opremanje turističkih naselja sa posebnim fokusom na obezbeđenje vodovodne i kanalizacione mreže, odnosno putne infrastrukture ka vikend naseljima.

Ekologija i zaštita životne sredine

Prioriteta identifikovani u ovoj oblasti su:

- Stvaranje uslova za proizvodnju zdrave hrane:
- Povećanje energetske efikasnosti:
- Sprečavanje daljeg zagađenja životne sredine - vode, vazduha i zemljišta:
- Zaštita biljnih i životinjskih vrsta:
- Izrada lokalne strategije za upravljanje otpadom,
- Edukacija stanovništva,

- Uređenje obala, kanala, šetališta i izletišta, šumskih površina, parkova.

Razvoj zdravstvene i socijalne zaštite

Prioriteti identifikovani u ovoj oblasti su:

- Praćenje, analiza i distribucija informacija o zdravstvenom stanju stanovništva,
- Promovisanje zdravih stilova života,
- Partnerski pristup u rešavanju lokalnih javno-zdravstvenih problema,
- Unapređenje zdravlja socijalno-ugroženih grupa,
- Zaštita životne sredine

Investicije, infrastruktura i urbani razvoj

Prioriteti identifikovani u ovoj oblasti su:

- Razvoj drumskog saobraćaja u cilju bolje povezanosti grada sa naseljenim mestima kao i naseljenih mesta međusobno. Izgradnja novih i proširenje postojećih saobraćajnica kao i razvoj javnog autobusnog prevoza unutar opština omogućiće da čitava opština bude jedan socioekonomski prostor sa odličnim komunikacijama, da radno mesto bude nezavisno od mesta stanovanja i smanjiće ekonomsku i drugu migraciju iz sela u grad. Proširenje i poboljšanje regionalnih saobraćajnica i izgradnja obilaznica oko svih naseljenih mesta omogućiće efikasan teretni i drugi saobraćaj uz istovremenu zaštitu naseljenih mesta od zagađenja.
- Povećanje kapaciteta i kvaliteta distributivnog elektroenergetskog sistema u gradu, kao preduslov za investicije u privredi, a takođe i za intenzivniju stambenu izgradnju u gradu i u zonama koje su snabdevene ostalom infrastrukturom.
- Izgradnja regionalne deponije za komunalni čvrsti i industrijski otpad sa paralelnim razvojem sistema organizovanog razdvajanja i prerade otpada. Ovim će se, osim zaštite životne sredine, omogućiti i razvoj privrede u oblasti prerade otpada kao i razvoj ostalih industrijskih kapaciteta čiji otpad zahteva kontrolisano uklanjanje i deponovanje.
- Izgradnja više sistema međumesnog vodosnabdevanja u naseljenim mestima opštine Sombor obezbediće kvalitetnu vodu u dovoljnoj količini za potrebe stanovništva i drugih korisnika. Kanalizacijom naseljenih mesta (izgradnjom mreže fekalne kanalizacije i prečistača) smanjiće se zagađenje životne sredine.
- Ubrzano donošenje i sprovođenje planova i projekata zaštite kulturnih dobara omogućiće njihovu revitalizaciju, jer zaštićeni objekti i urbanističke celine bitno određuju urbani i kulturni identitet kako grada, tako i sela i salaških naselja. U tom cilju neophodno je i donošenje takvih urbanističkih pravila građenja koja će obezbediti da novi objekti budu u skladu sa starim, kako bi se ponovo uspostavio stilski kontinuitet kao osnov urbanog identiteta. Tome će doprineti i širenje zona zaštite urednih urbanih celina (različitog stepena) kako u gradu tako i u selima.
- Izgradnja putničkog pristaništa na Dunavu kod Bezdana, marine za nautički turizam, biciklističkih staza i drugih objekata (izletišta,...) koji su prethodni uslov za razvoj turizma.

Zaštita kulturnih i istorijskih vrednosti Sombora

Prioriteti identifikovani u ovoj oblasti su:

- Razvoj stabilne i funkcionalne infrastrukture u ustanovama kulture za zaštitu kulturnih dobara,
- Razvoj direktnih i indirektnih formi permanentne edukacije kadrova i javnosti o ciljevima i merama zaštite kulturnog nasleđa,
- Pružanje usluga sektoru kulturnog turizma, s naglaskom na urbani identitet grada i kulturnu tradiciju sela,
- Poboljšanje komunikacije između glavnih aktera na polju zaštite kulturnih dobara i javnosti putem organizovanja redovnih sastanaka na kojima bi se utvrđivali planovi rada,
- Izrada medijske strategije u cilju promocije kulturno-istorijske baštine opštine Sombor u zemlji i inostranstvu opštine na lokacijama somborskih salaša.

3.1.10. Strategija razvoja opštine Novi Kneževac 2010-2015

Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Novog Kneževca, kao sistematizovani strateški dokument predstavlja sintezu prioritarnih oblasti definisanih kroz ciljeve, programe i projekte i kao takav sadrži analize statističkih podataka, kao i na osnovu toga urađenu SWOT analizu. Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Novog Kneževca je deo šireg projekta pomoći 6 opština AP Vojvodine finasiran od strane Pokrajinskog Sekretarijata za lokalnu samoupravu. Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Novog Kneževca, u svojim elementima koji se odnose na ciljeve, mere i projekte, fokusirana je na period od narednih 5 godina, nakon čega je potrebno izvršiti ponovna istraživanja i usklađivanje sa novim parametrima.

Strategija lokalnog ekonomskog razvoja Novog Kneževca je najvažniji dokument u oblasti ekonomskog razvoja opštine. U isto vreme Strategija predstavlja bazičnu komponentu procesa budućeg rada odeljenja za lokalni ekonomski razvoj, ali i planiranja opštine Novi Kneževac. Svrha ovog dokumenta je da objedini promene planirane za naredni period, kojim će se stvoriti poslovno okruženje koje pruža:

- predvidivost činilaca bitnih za poslovanje
- mogućnosti za privlačenje direktnih investicija i povećanje uposlenosti
- atraktivnost za ulaganje i ostvarivanje profita, kako za postojeće tako i za nove učesnike na tržištu
- mogućnosti za ličnu i profesionalnu afirmaciju
- podsticaje za postojeća mala i srednja preduzeća koja su neophodna za otvaranje novih radnih mesta i generisanje nove – dodatne vrednosti
- podsticaj novim preduzetnicima za započinjanje sopstvenog biznisa
- podsticaj za domaća i strana ulaganja u lokalnu zajednicu
- novi kvalitet života u lokalnoj zajednici, sa efektima na ceo okrug.

Prilikom izrade strateškog dokumenta poštovani su sledeći principi:

- partnerstvo javnog i privatnog sektora i sektora civilnog društva u pripremi i implementaciji Strategije
- širok konsultativni proces u pripremi i izradi Strategije
- kombinacija dugoročne vizije i srednjoročnih razvojnih ciljeva
- usaglašenost sa nacionalnim strategijama i međunarodnim standardima
- fokusiranje na elemente povećanja konkurentnosti opštine
- prihvatanje modela kontinuiranog strateškog procesa.

Dva su osnovna cilja koja se žele postići kroz implementiranje dobro osmišljene Strategije:

- Prvi cilj je da se kroz razvojno orijentisan pristup, koji će sprovođiti odeljenje za lokalni ekonomski razvoj Novog Kneževca, doprinese opštoj društvenoj koristi kao i ukupnom ekonomskom napretku u opštini
- Drugi cilj je da se doprinese jačanju institucionalnih i tehničkih kapaciteta opštinske administracije, ali i mogućnost da se unapredi opštinski potencijal u cilju efikasnog sprovođenja

Strategije i povećanja apsorpcionih kapaciteta same opštine Novi Kneževac i njenih privrednih činilaca.

Osnovno cilj donošenja ovog strateškog dokumenta predstavljala unapređenje postojeće vrednosti i stvaranje nove trasirajući put ka humanijem, boljem i bogatijem društvu. Strateška vizija lokalnog

ekonomskog razvoja opštine Novi Kneževac je obezbeđenje uslova koji omogućuju ostvarenje najpovoljnijeg ekonomskog ambijenta u cilju zadovoljavanja interesa stanovništva i investitora i stvaranje najpovoljnijih uslova za priliv direktnih stranih i domaćih investicija.

Ovom Strategijom definisani su strateški ciljevi, i to:

- Povećati funkcionalnost postojeće infrastrukture i proširenje u naseljenim mestima kroz izgradnju novih i poboljšanje postojećih kapaciteta
  - Završetak postojećih infrastrukturnih projekata kanalizacije i rekonstrukcije vodovodne mreže
  - Obezbeđivanje neophodnih infrastrukturnih uslova za podsticanje razvoja
  - Rešavanje problema odlaganja otpada u opštini na eko principima
- Revitalizacija lokalne ekonomije putem iznalaženja novih mogućnosti za privredni razvoj
  - Pomoć poljoprivrednim proizvođačima kroz unapređenje infrastrukture u ataru
  - Podizanje nivoa konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača
  - Promocija održivog načina proizvodnje na ekološkim principima
  - Stvoriti bolju poslovnu klimu za opstanak postojećih i privlačenje novih investitora
  - Formiranje generalne turističke ponude opštine Novi Kneževac
- Unaprediti kvalitet života u Novom Kneževcu i učiniti ga privlačnijim za život kroz razvoj društvene nadgradnje
  - Unaprediti promociju kulturnih manifestacija
  - Poboljšanje kvaliteta obrazovanja kroz organizovanje dodatnih sadržaja u obrazovanje mladih
  - Poboljšati informisanje meštana opštine Novi Kneževac
- Obezbediti socijalnu sigurnost za sve građane opštine kroz unapređenje socijalnih usluga koje opština pruža
  - Integracija osoba sa invaliditetom u svoju sredinu
  - Poboljšanje kvaliteta života Romske populacije
  - Poboljšanje kvaliteta života starih lica
- Unapređenje zdravstvene zaštite u opštini Novi Kneževac kroz unapređenje postojećih kapaciteta i povećanu aktivnost na prevenciji bolesti
  - Podsticanje ekonomskih projekata u bolnicama u cilju iskorišćenja prostora i smanjenja troškova
  - Resocijalizacija i rehabilitacija mentalno obolelih
  - Poboljšanje primarne zdravstvene zaštite
  - Unapređenje aktivnosti vezanih za poboljšanje prevencije bolesti
- Modernizacija rada lokalne samouprave
  - Edukacija zaposlenih u lokalnoj samoupravi
  - Opremanje lokalne samouprave savremenom opremom
  - Jačanje saradnje sa opštinama iz regiona

3.1.11. Strateški plan opštine Kanjiža 2011.-2020.

Ovaj strateški dokument je sačinjen u skladu sa nacionalnim i regionalnim dokumentima koji se odnose na razvojnu politiku Republike Srbije, kao i sa postojećim lokalnim programima razvoja određenih oblasti.

Ovim dokumentom definisani su prioriteti razvoja sa utvrđenim merama za njihovo ostvarivanje.

I. Razvijanje infrastrukture

- Razvijanje saobraćajne infrastrukture,
- Razvijanje društvene infrastrukture,

- Razvijanje infrastrukture životne sredine,
- Razvijanje telekomunikacione infrastrukture,
- Razvijanje turističke infrastrukture,
- Razvijanje industrijske infrastrukture.

II. Maksimalizacija energetske efikasnosti

- Energetska modernizacija nekretnina u javnom vlasništvu,
- Analiza dostupnosti obnovljivih energenata, posebnom pažnjom na termalnu energiju,
- Prerada poljoprivrednog i komunalnog otpada u cilju energetske eksploatacije,
- Analiza opravdanosti izgradnje elektrane alternativnih energenata,
- Realizacija elektrane alternativnih energenata,
- Podrška ekološke svesti i načina života stanovništva,
- Smanjenje emisije ugljen-dioksida.

III. Modernizacija poljoprivrede

- Razvoj zadruge za proizvodnju i trgovinu,
- Razvoj prerađivačke industrije,
- Program bio-organske i ekološke poljoprivrede,
- Razvoj lokalnih brendova i robnih marki,
- Razvoj intenziteta znanja i kapitila lokalnih poljoprivrednika,
- Program pošumljavanja.

IV. Prioritet – Konkurentni turizam

- Razvoj usluga medicinsko zdravstvenog turizma,
- Stvaranje okvirnih uslova za seoski i ekoturizam,
- Turistička regija i marketinška kampanja,
- Uključivanje lokalnog preduzetništva,
- Formiranje klastera,
- Formiranje konkurentnih turističkih proizvoda i njihovo uključivanje u međunarodnu turističku ponudu.

V. Prioritet - Otvaranje novih radnih mesta

- Organizovanje i razvoj obuka van školskog sistema,
- Usklađivanje lokalnih mogućnosti obrazovanja i obuka sa tržištom rada,
- Program javnih radova na osnovu dostignuća,
- Podržavanje delatnosti istraživanja, razvoja i inovacija,
- Podržavanje formiranja lokalnih klastera,
- Uključivanje preduzetnika u internacionalnu privredu,
- Podržavanje Spin-off preduzeća ,
- Podrška inicijativi za izgradnju mreže partnerstva i obuke putem razvijanja procesa pisanja programa i projekata .

VI. Prioritet - Stvaranje doma

- Program izgradnje objekata za izdavanje stanova,
- Unapređenje imidža naselja preko malih infrastrukturnih koraka,
- Razvoj lokalnog kulturnog života,
- Zeleni program stanovanja (Green home program),
- Akcije jednakih mogućnosti.

VII. Prioritet – Modernizacija javnih usluga

- Poboljšanje kvaliteta osnovnih javnih usluga,

- Razvoj zdravstvenih usluga,
- Program prevencije kriminala i bezbednost građana,
- Razvijanje hitne službe,
- Rukovanje i prevencija katastrofe,
- Kompleksni razvojni program osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja,
- Razvoj sistema unapređenja individualnih kompetencija u predškolskim ustanovama
- Jaka socijalna mreža.

Kao prvi prioritet definisano je razvoj infrastrukture. Bezbedni, dinamični saobraćaj i dostupnost je osnovni, ali ne jedini uslov za stabilan i održljivi razvoj jedne regije. Razvoj saobraćajne infrastrukture utiče na svakodnevni život lokalnih stanovnika, odnosno na količinu kapitala, znanja i turista koja dolaze u opštinu. S obzirom na to da u opštini postoji puno neiskorišćenih mogućnosti u trgovini, poljoprivredi i u uslužnim delatnostima, važno je istaći princip dostupnosti, da bi kapital dinamično i u dovoljnoj količini stigao u mikroregiju u cilju povećavanja zaposlenosti i životnog standarda. Investitori pre investiranja prvenstveno analiziraju logističke i prevozne mogućnosti.

Jedan od osnovnih horizontalnih očekivanja Evropske Unije je da izgrađena industrijska i ostala infrastruktura ne uzrokuje veću materijalnu štetu u životnoj sredini od dodate vrednosti. Zato je važno realizacija industrijskih parkova, gde su energetske i logističke uslovi ekološki, odnosno merljiv je ekološki otisak pojedinih industrija. Industrijske zone se moraju realizovati na područjima udaljenim od stanovništva zbog mogućih zagađenja bukom. Neophodna je aktualizacija investicionog kompendija opštine, mora da se uzima u obzir školovanost stanovništva, mogućnosti obrazovanja na tržištu rada, i mora da se odredi konačno mesto zone, gde će se realizovati Inteligentni Inovacioni i Tehnološki Park Opštine Kanjiža.

Za teritoriju opštine Kanjiža karakteristična je poljoprivredna proizvodnja, pa je poljoprivredni otpad dostupan u slučaju razrešenja sakupljanja i izrade planske dokumentacije od strane Opštine. Kvalitet i kvantitet poljoprivrednog zemljišta osigurava prinose, koja se u slučaju proizvodnje energetskih biljaka može iskoristiti za snabdevanje sistema proizvodnje energije.

Postojeći industrijski kapaciteti, pogoni i prerađivačke jedinice igraju veliku ulogu u životu Kanjiže i u lokalnim ekonomskim aktivnostima. Prehrambena industrija je od posebnog značaja opštini, pošto predstavlja dve trećine lokalne proizvodnje, značajni su još proizvodnja ploča, cigle, crepa i izolativnog materijala. Značajan odsto zaposlenih u opštini, 26%, radi u prerađivačkoj industriji.

Razvoj prerađivačkih jedinica u opštini, podstakivanje daljih investicija i proširenje njihovih delatnosti pomažu lokalnoj industriji, velikim, malim i srednjim preduzećima u opstanku.

Lokalni brendovi i robne marke igraju veliku ulogu u uspehu lokalne ekonomije, doprinose profitabilnosti raznih lokalnih industrija, pod uslovom da marketing novih ili već postojećih robnih marka, njihova promocija uspostavljanje i ojačanje kredibiliteta dobiju dovoljno pažnje i stručno posvećenost, čime mogu dobiti nove kupce i tržišta. To stvara funkcionalnu sferu privatnih privrednika, koji se oslanjaju na stabilna tržišta, bazu potrošača, može da se proširi, stvarajući nova radna mesta, povećajući lokalne poreske prihode i obezbeđujući tržište lokalnim dobavljačima sirovine kao i malim i srednjim privredama.

Opština Kanjiže je postavila cilj smanjenja zagađenosti vasduha i emisije ugljen-dioksida. Međutim treba da pomenimo štetne efekte eolske erozije na poljoprivredna zemljišta, koje se najefikasnije mogu sprečiti ili ublažiti kroz pošumljavanje.

Krajnji rezultat dokumenta jeste prezentacija specifičnih ciljeva i zadataka, kao i aktivnosti koje će se preduzimati u cilju realizacije definisanih zadataka, po svakoj od određenih oblasti razvoja. Pošto strateški dokument obuhvata duži vremenski period, dokument ne treba smatrati konačnim, već su u skladu sa potrebama moguće i određene promene, modifikacije dokumenta, a sve sa ciljem njegovog prilogađavanja novonastalom stanju.

3.2. Uloga javnog i privatnog sektora

Regionalni razvoj obuhvata zajednički rad u lokalnim zajednicama javnog, poslovnog i civilnog sektora.

Ono što se ovim očekuje je stvaranje boljih uslova za ekonomski razvoj, stvaranje radnih mesta, društveni napredak, a sve uz brigu o zaštiti životne sredine, što predstavlja održivi razvoj regije, odnosno lokalne zajednice. Delovanje ove tri grupe na lokalnom i regionalnom nivou kroz ovakav proces predstavlja osnovu za uspostavljanje i održavanje dinamičke kulture dijaloga i stvaranje uslova za poboljšanje kvaliteta života za sve članove zajednice.

U poslednjim decenijama, procesi promena su u celom svetu oblikovali socijalne i ekonomske uslove, dok je istovremena decentralizacija omogućila da lokalne vlasti i drugi socio-ekonomski učesnici preuzimaju sve veću odgovornost za razvoj svojih područja i unapređenje kvaliteta života stanovnika u zajednici. Regionalni razvoj koji uključuje lokalne učesnike je rezultat mogućnosti društva da odluči šta ono želi, sledi zajedničke ciljeve i prati ostvarenje rezultata. Regionalni razvoj na taj način postaju alat za savetovanje i socijalni dijalog u kom je potrebno učešće svih faktora.

Da bi ovaj proces bio održiv on mora obuhvatiti ekonomsku komponentu, uzimajući u obzir socijalnu jednakost, dobrobit čoveka, pitanja zaštite životne sredine, tehnološkog napretka, dobrog upravljanja i efikasnih, dobro vođenih lokalnih institucija. Socijalne, ekonomske i privredne inicijative u lokalnom interesu se trebaju kombinovati i optimalno koristiti lokalne resurse kako bi osigurali njihovu održivost.

Decentralizacija i sve veća konkurencija donose izazove i mogućnosti za privatni sektor, javni sektor i organizacije koje se bave razvojem zajednice.

Na temelju lokalnih potreba, regionalnom razvoju treba pristupiti uz ideju razvoja i ostvarivanja kroz nove aktivnosti, te inicijative koje imaju jasan lokalni karakter i usmerene su na rešavanje lokalnih problema i postizanje postavljenih ciljeva a koje su pokrenuli i provode lokalni stanovnici, što će se reflektovati i na razvoj regiona.

Konkurentnost regiona se može postići ukoliko se pravilno identifikuju njegove prednosti, i razume i identifikuje tržište za njihovu eksploataciju.

Sve napred rečeno ukazuje da globalizacija predstavlja proces koji je danas učinio regione ključnim akterima u privrednom razvoju.

Razvoj efikasne strategije regionalnog razvoja zahteva usmeravanje napora nadležnih organa u pravcu identifikacije konkurentskih prednosti regiona.

Ključnu ulogu u tom procesu bi trebalo da imaju regionalne vlasti koje bi primenom mera olakšica podsticale razvoj inovacija i kreiranje kapaciteta za inoviranje posebno u regionima u kojima oni nedostaju.

Preduzetništvo bi trebalo da ima i dalje prioritetnu ulogu u regionalnom razvoju, a pažnja bi trebalo da bude usmerena ka razvoju mreže za pružanje podrške regionalnom razvoju i olakšice za formiranje novog investicionog kapitala.

Privatna ulaganja predstavljaju jednu od osnovnih pokretačkih snaga društvenog i samim tim, regionalnog razvoja.

Jedan od najznačajnijih zadataka politike prostornog planiranja sastoji se u privlačenju privatnih investicija u skladu sa ciljevima politike planiranja, očekivanim perspektivama i planiranom sigurnošću. Zajedno sa relevantnim sektorskim politikama, politika prostornog razvoja treba da doprinese porastu privlačnosti opština i regiona za privatna ulaganja na regionalnom i lokalnom nivou na način koji je u skladu sa javnim interesima. Privatno finansirani opsežni projekti moraju već u ranoj fazi biti usklađeni sa perspektivama razvoja regiona u kojima se realizuju. Na taj način veliki projekti kao brze pruge sa svojim čvornim tačkama, teretnim centrima, aerodromima, kongresni centri itd., kada su usaglašeni sa dugoročnim ciljevima prostornog planiranja, mogu proizvesti značajne efekte na polju ekonomskog razvoja u okolnim područjima i doprineti njegovom prostorno uravnoteženom razvoju. Naročito upravne vlasti moraju obezbediti da od višestrukih efekata velikih razvojnih projekata imaju koristi i gradovi i opštine u okruženju. Na ovakav način, politika prostornog razvoja doprinosi smanjenju konkurencije između lokalnih vlasti koja pozitivno utiče na ukupnu klimu za investiranje.

Zbog toga što ne postoji dovoljno javnih finansija dostupnih da pokriju društvene potrebe, posebno za tehničku i društvenu infrastrukturu i njihove prateće servise, privatne investicije u narednom periodu trebalo bi da doprinesu dostizanju ciljeva regionalnog razvoja. Podrška mora biti data partnerstvima između javnog i privatnog sektora koji se razvijaju u nekad ograničenim sferama za javni sektor. Ovo se naročito odnosi na različita polja infrastrukturnih i servisnih sistema (saobraćaj, telekomunikacije, vodosnabdevanje, zdravstvo, obrazovanje, itd.) i polja lokalnog razvoja.

Zajedno sa privatnim kapitalom, iskustva tržišne ekonomije na polju upravljanja projektima, takođe se moraju češće koristiti.

Kvalitetna i efektivna implementacija akcionog plana, kao skupa podsticajnih mera regionalnog razvoja podrazumijeva i definisanje odgovornosti i mehanizama za samu realizaciju. Pored nadležnih ministarstava i pokrajinskih sekretarijata koje najčešće daju smernice za politiku regionalnog razvoja, potrebno je restrukturirati i ojačati regionalne razvojne agencije po kriterijumu koji se ne zasniva samo na nivou statističkih regija, nego i na osnovu postojećih funkcionalno urbanih područja.

Akcioni plan regionalnog razvoja predlaže institucionalni okvir koji ne predlaže osnivanje novih institucija, ali podrazumeva novu organizaciju zasnovanu na principima transparentnosti, stručnosti, ali i partnerstvu i saradnje, prilagođen postojećim funkcionalnim mrežama na teritoriji. Partnerstvo i saradnja mora biti koordinisana kroz dva osnovna kanala:

- Partnerstvo između različitih nivoa vlasti (vertikalno) i različitih javnih sektora (horizontalno) i
- Javno-privatno partnerstvo
-

Nosioci politike regionalnog razvoja zaduženi za planiranje i sprovođenje regionalne razvojne politike nalaze se kako na nacionalnom, tako i na regionalnom i lokalnom nivou. Jedino snažno partnerstvo i saradnja između ova dva nivoa osigurava da se razvojni potencijali regije iskoriste u najvećoj mogućoj meri. Na nacionalnom nivou je odgovornost za aktivno vođenje u ostvarivanju ciljeva regionalnog razvoja, dok prepoznavanje uloge jedinica lokalnih samouprava omogućava da one mogu samostalno usmeravati svoj razvoj prema ostvarenju sopstvenih specifičnih, ali i sveukupnih ciljeva razvojne politike.

Partnerstva javnog i privatnog sektora moraju se razmotriti u svim evropskim regionima kao dopuna javnom sektoru, koji će i dalje imati važnu funkciju. Jedan od ključeva za uspeh javno-privatnog partnerstva je delotvorna administrativna struktura ne samo na nacionalnom već i na regionalnom i lokalnom nivou. Ona mora biti sposobna da uspostavi okvir za privatna ulaganja i efikasno prati sprovođenje projekata. Ugovorna pravila moraju stoga biti jasno postavljena.

3.3. Mere i instrumenti za povećanje uravnoteženog regionalnog razvoja

Savremeni svet se suočava sa problemom ekonomskih, socijalnih, infrastrukturnih i drugih nejednakosti, kako među državama, tako i u pojedinim delovima u okviru jedne zemlje. Nije moguće govoriti o postizanju optimalnih privrednih efekata i o usklađenom privrednom razvoju ukoliko se istovremeno ne uvažava i regionalni aspekt. Velike razlike, koje postoje u stepenu razvijenosti predstavljaju činjenicu koja je prisutna u mnogim zemljama, kako nerazvijenim tako i razvijenim. Politika ravnomernog regionalnog razvoja treba da podstakne bolje korišćenje prirodnih potencijala u nerazvijenom područjima u koje se ubraja i područje koje je predmet posmatranja.

Socio-ekonomska analiza za predmetno područje je pokazala da su najčešći problemi sa kojima se suočavaju nerazvijene i manje razvijene pogranične opštine neadekvatna infrastruktura, visok nivo nezaposlenosti, smanjen obim privredne aktivnosti, nepovoljna demografska i obrazovna struktura stanovništva itd. Polazeći od navedenih problema, a u cilju definisanja podsticajnih mera regionalnog razvoja utvrđenog Regionalnim prostornim planom APV, potrebno je realizovati programe koji će biti od posebne važnosti za dugoročni razvoj ovih opština. Programi mera koji se mogu realizovati su svrstani su tri osnovne grupe:

Povećanje privredne aktivnosti i podsticaji razvoju lokalnog preduzetništva.

Potrebno je uspostaviti programe koji imaju za cilj podsticaj razvoja preduzetništva uzimajući u obzir regionalnu komponentu, i u skladu sa tim, definisati pogodnosti za korisnike iz nerazvijenih opština i naselja. Zbog strateškog značaja poljoprivrede za razvoj razmatranog područja, potrebno je uspostaviti povoljne režime prodaje, zakupa i/ili ustupanja poljoprivrednog zemljišta na određeni vremenski period za pravna/fizička lica koja žele ostati ili se nastaniti u predmetnom

regionu. U skladu sa važećim zakonima, a dodatno podstaknuto lokalnim odlukama i podzakonskim aktima, jedinice lokalne samouprave imaju mogućnost kreiranja fiskalnih podsticaja pogotovo u aspektu korištenja poljoprivrednog zemljišta i drugih nepokretnosti. Poseban izraz podrške na lokalnom nivou može biti brža procedura u izdavanju potrebnih odobrenja, dozvola i saglasnosti iz nadležnosti lokalne samouprave.

Izgradnja i unapređenje strateških infrastrukturnih objekata i javnih službi (lokalni i regionalni putevi, bolnice, škole, vrtići, sportski objekti, izgradnja stambenih objekata).

Bez povećanja kvaliteta života u nedovoljno razvijenim opštinama ne može se računati na smanjenje neravnomerne regionalne razvijenosti. Iz tog razloga, potrebno je razviti programe koji će omogućiti izgradnju putne i druge infrastrukture i javnih službi kao i obnovu postojećeg stambenog fonda kroz obezbeđenje povoljnih uslova i asistenciju kako lokalnoj samoupravi, tako i civilnom sektoru i pojedincima.

Instrumenti za sprovođenje seta ovih mera su strateška planska dokumenta na nacionalnom i regionalnom nivou, kao i akta i direktive pristupom „od gore ka dole“ (top-down).

Privlačenje stranih investitora i identifikovanje oblasti za investiranje

Jedna od podsticajnih mera odnosi se na oslobađanje plaćanja poreza na dobit novoosnovanih pravnih lica u periodu od nekoliko godine ukoliko proizvodnu delatnost obavljaju na teritoriji nerazvijenih opština ili naselja. Pored ovoga, potrebno je uspostaviti novi način poreskih olakšica i podsticaja poput oslobađanja od carina pri uvozu opreme radi razvoja delatnosti, i sl. Jedna od podsticajnih mera može se odnositi i na strateško upravljanje donacijama koje bi imale poseban tretman i oslobađanje od poreskih obaveza, ukoliko bi bile usmerene na nerazvijena područja.

Podsticajne mjere za naseljavanje nerazvijenih opština u cilju smanjenja iseljavanja, povratka iseljenog i privlačenja novog stanovništva.

Na osnovu podataka o broju stanovnika uočena su negativna demografska kretanja stanovništva iz severne Vojvodine prema Većim urbanim centrima koje karakteriše veći nivo razvijenosti. U saradnji sa nadležnim institucijama razmotriti dodatne pogodnosti u okviru demografske politike u ovim opštinama i omogućiti poboljšanje demografskog bilansa.

Podizanje nivoa i kvaliteta obrazovanja, pogotovo u oblasti visokog obrazovanja, u skladu sa potrebama i zahtevima tržišta, sa posebnim akcentom na razvijanje i osnaživanje preduzetničkih sposobnosti kod mladih ljudi.

Zbog pozitivne korelacije između nivoa obrazovanja i nivoa razvijenosti opština, potrebno je detaljno analizirati mogućnosti za povećanje nivoa obrazovanja i privlačenja kvalifikovanih kadrova. Razmotriti mogućnost odobravanja stipendija u većim iznosima za studente iz manje razvijenih opština koji se obavežu da će se nakon završetka studija zaposliti u ovim opštinama na rok od najmanje onoliko godina koliko su dobijali stipendiju. Pored toga, potrebno je uložiti dodatne napore i u cilju jačanja obrazovnih kapaciteta u ovim područjima.

3.4. Definisane indikatore i monitoring sistem

Kako bi se pomoglo u ostvarenju ciljeva Akcionog plana područja i kako bi se omogućilo prilagođavanje promjenama tokom implementacije, neophodno je uspostaviti pragmatičan kontrolni sistem zasnovan na ograničenom broju strateških indikatora. Osim jačanja odgovornosti uključenih aktera, potrebno je sagledati ga kao strateško sredstvo upravljanja koje bi pomoglo boljem donošenju odluka i postalo integralni deo upravljačkih aktivnosti.

Kontrolni sistem se sastoji iz dva glavna dela, međusobno povezana: 1) kontola celokupnog Akcionog plana područja sa jedne strane i 2) monitoringa promene izdvojenih strateških indikatora koji definisani u okviru Akcionog plana. Ipak, u skladu sa postepenim razvojem predloženog sistema upravljanja prostorom i razvoj monitoring sistema mora da bude postepeni proces, naglašavajući pristup odozdo na gore.

Stoga je preporuka da kontrola i evaluacija budu uključeni u projektne cikluse od samog početka. U kontekstu Akcionog plana područja, akcenat će biti na kontroli prvog strateškog cilja Akcionog plana koji je vezan za pitanje Uravnoteženog regionalnog razvoja i unapređene socijalne kohezije. Takođe je potrebno da se dugoročno uspostavi sistem za monitoring celokupne strategije.

Monitoring i evaluacija su tesno povezane, ali imaju neke bitne, naglašene razlike. Monitoring može i treba da bude kontinuirano vršen interno na nivou regije, i moguće je, ali ne i neophodno, da bude sproveden od nekog spoljnog stručnjaka, dok će evaluacija biti urađena u određenim intervalima (ili u slučaju projekata makar na kraju) od strane nezavisnog spoljnog stručnjaka. Rezultati monitoringa će biti važan podatak u evaluaciji, koja će biti sprovedena na osnovu sveobuhvatne kvalitativne procene.

Aktivnosti kontrole i evaluacije su vezane za uticaj, uspešnost i efikasnost, i odnose se na različite nivoe akcionog plana sa jedne strane i na pojedinačne projekte koji se implementiraju kao deo akcionog plana sa druge strane.

Glavna dostignuća, kao početna tačka za monitoring i evaluacione aktivnosti, su:

- Izbor indikatora na osnovu ciljeva
- Odabir prioritarnih projekata, koji bi bili implementirani tokom srednjeročnog perioda ako budu postojale mogućnosti;
- Okvirni sporazumi za upravljanje regionalnim razvojem;

Osnovni ciljevi i izbor indikatora

Dostizanje ekonomskog, socijalnog i prostorno-fizičkog razvoja regije kroz strateške projekte kojima bi se istakle komplementarne prednosti područja i unapredila životna sredina je osnovni cilj akcionog plana.

Iako povećanje privredne aktivnosti i podsticanje lokalnog preduzetništva mora igrati glavnu ulogu i biti okidač za pozitivnu promenu, neophodno je aktivirati dodatne inicijative koje bi osigurale održivu budućnost. Cilj je da simbiotskim pristupom razvoj i zaštita životne sredine budu komplementarni na način koji bi sačuvao glavne kvalitete regije i ostvario pozitivnu promenu. Kroz ovaj komplementaran pristup se može ostvariti holistička obnova i obezbediti osnova za održivu budućnost lokalnih zajednica.

Osnovni ciljevi i izbor indikatora

PPRS definisani su sledeći ciljevi prostornog razvoja Republike:

1. *Uravnoteženiji regionalni razvoj i unapređena socijalna kohezija*

Teritorijalnu koheziju treba razumeti kao rezultat održivog aktiviranja celokupnog kapitala i potencijala onih teritorijalnih jedinica koje za to imaju odgovornost i kapacitet. To istovremeno znači i jačanje „mekog“ kapitala (institucije, kadrovi, strateški planovi, kultura, obrazovanje i sl.), naročito u onim delovima Republike Srbije koji nemaju odgovarajući kapacitet. Socijalna kohezija, kao cilj prostornog razvoja označava napor ka smanjenju razlika u stepenu razvijenosti i jačanju teritorijalne konkurentnosti Republike Srbije kao celine, ali i njenih regionalnih podcelina. Ovaj cilj će se dostići uz punu zakonodavnu i institucionalnu podršku politici uravnoteženog regionalnog razvoja, ravnomerne opremljenosti i dostupnosti saobraćajnoj i tehničkoj infrastrukturi, javnim službama i informacijama.

2. *Regionalna konkurentnost i pristupačnost*

Rast konkurentnosti će biti omogućen razvojem urbanih centara, odnosno centara razvoja od nacionalnog i regionalnog značaja, uz puno aktiviranje teritorijalnih potencijala i intenzivnije korišćenje teritorijalnog kapitala na principima održivosti. To zahteva efikasno sprovođenje svih tranzicionih i reformskih procesa koji mogu da aktiviraju regionalne razvojne potencijale – ljudske, materijalne i prirodne – i doprinesu da teritorija Republike Srbije postane privlačna za investicije. Jačanje nadležnosti i odgovornosti za kvalitetniji i efikasniji prostorni razvoj jedinica lokalne samouprave i regionalnih celina, uz sistematsku podršku države, treba da omogući u konkurenciji uspeh onih koji povećavaju produktivnost, smanjuju troškove, jačaju institucije i investiraju u obrazovanje. Razvojem i modernizacijom svih mogućih vidova infrastrukturnih sistema biće unapređena pristupačnost regionalnih celina.

3. *Održivo korišćenje prirodnih resursa i zaštićena i unapređena životna sredina*

Unapređenje životne sredine biće zasnovano na racionalnom korišćenju prirodnih resursa, povećanju energetske efikasnosti, uz korišćenje obnovljivih izvora energije i uvođenje čistijih tehnoloških rešenja (posebno energetske i saobraćajne), temeljnom i sistematskom čišćenju Republike Srbije i principu regionalnog odlaganja otpada, znatnom smanjenju negativnih uticaja u urbanom i ruralnom okruženju, razvojem zelenih površina u gradovima, pošumljavanjem i uređenjem predela i drugim merama koje će obezbediti zdraviji i udobniji život, u skladu sa višim standardima u Evropi.

4. *Zaštićeno i održivo korišćeno prirodno i kulturno nasleđe i predeo*

Zaštita i održivo korišćenje prirodnog i kulturnog nasleđa činiće osnov identiteta Republike Srbije i njenih regionalnih celina, ali i osnovu budućeg privrednog/turističkog razvoja. U skladu sa prioritetima prostornog razvoja Republike Srbije, biće potrebno insistirati na razvoju mreža vrednih/zaštićenih prirodnih i kulturnih predela u skladu sa svetskim i evropskim standardima i konvencijama.

5. Prostorno-funkcionalna integrisanost u okruženje

Funkcionalno povezivanje sa regionima u okruženju, odnosno teritorijalna saradnja Republike Srbije, odvijaće se u skladu sa evropskim principima prekogranične, transnacionalne i interregionalne saradnje i predstavljaće važan zadatak svih nivoa uprave u ostvarivanju prostorne integracije u evropsko okruženje. Da bi se to ostvarilo, biće potrebna jasna i konstantna politika, kao i adekvatan zakonodavni okvir koji će omogućiti razvoj projekata u skladu sa evropskim i nacionalnim fondovima. Među temama koje su od značaja za formulisanje projekata treba istaći zaštitu životne sredine, zaštitu i povezivanje prirodnog i kulturnog nasleđa, razvoj tehničke infrastrukture i saobraćaja, poljoprivrede, turizma i dr.

Dostizanje vizije prostornog razvoja, preko pet osnovnih i niza operativnih ciljeva, zamišljeno je kroz realizaciju strateških prioriteta razvoja do 2014/15. godine definisanih PPRS-om. Program implementacije utvrđen Zakonom o planiranju i izgradnji i Zakonom o Prostornom planu Republike Srbije predstavlja podršku realizaciji strateških prioriteta, okvir za praćenje i ocenjivanje realizacije PPRS-a preko indikatora prostornog razvoja i izgradnjom i korišćenjem informacionog sistema za planiranje i razvoj.

PPRS je metodološki zasnovan na usklađenom ekološkom, ekonomskom, socijalnom i institucionalnom razvoju, što podrazumeva da se u svim oblastima i sektorima dugoročno na bolji i održiv način iskoriste teritorijalni kapital i komparativne prednosti Republike Srbije. U tom smislu, i u skladu sa Zakonom o planiranju i izgradnji PPRS-om je obuhvaćeno 40 tema značajnih za prostorni razvoj Republike Srbije. Za svaku od ovih četrdeset tema su definisani strateški prioriteti za period do 2014/15. godine. Strateški prioriteti su definisani za ovaj program implementacije zaključno sa krajem 2014. godine odnosno do 2015. godine.

S druge strane, odnosno istovremeno sa definisanim ciljevima i praćenjem njihove implementacije i dostizanja na teritoriji Republike, definisani su i ciljevi i koncepcija dugoročnog prostornog razvoja AP Vojvodine u skladu sa smernicama PP RS, a shodno ulozi koju region Vojvodine ima, i njenim specifičnostima i resursima sa kojima raspolaže i to:

1. Smanjenje subregionalnih razlika u ekonomskom i socijalnom pogledu

Upadljive razlike u stepenu razvijenosti između razvijenih i nerazvijenih delova AP Vojvodine će se smanjivati uz pomoć odgovarajućih politika i instrumenata Pokrajine i Republike Srbije, jačanjem nadležnosti i odgovornosti lokalne samouprave i mogućih programa Evropske Unije za razvoj nerazvijenih opština i regiona. Regionalne razvojne agencije, strategije i strateški planovi kao i planovi na subregionalnom i lokalnom nivou će biti izvor projekata koji treba da omoguće brži razvoj nerazvijenih delova, ali i dalji i kvalitetniji razvoj razvijenih delova AP Vojvodine. Socijalne razlike i mogućnost većeg stepena socijalne inkluzije će biti predmet stalne pažnje kako institucija na svim nivoima uprave, tako i civilnog sektora.

2. Racionalno aktiviranje teritorijalnog kapitala na čitavoj teritoriji AP Vojvodine preko decentralizacije i policentrizma

Teritorijalni kapital i potencijal pojedinih delova, odnosno opština i gradova AP Vojvodine, će se aktivirati u većoj meri razvojem suštinske decentralizacije odnosno jačanjem uloge, nadležnosti, prava i odgovornosti lokalne samouprave, ali i zavisno od kreativnosti i inicijativnosti uprave na lokalnom nivou. Umrežavanje opština i gradova oko zajedničkih projekata će u tome imati naročit značaj upućujući na ulogu oblasti (ekonomskih, odnosno funkcionalnih regiona) u ekonomskom i socijalnom razvoju. Poseban značaj će imati gradovi AP Vojvodine sa svojim kadrovskim, ekonomskim i institucionalnim kapacitetima koji, kao "motori" razvoja, treba da dobiju veću podršku i odgovornost za razvoj.

3. Jačanje pozicije sela uz veću ulogu u okviru funkcionalnih područja gradova

Sela AP Vojvodine će biti predmet posebne pažnje. Njihova sudbina i mogućnost veće uloge u razvoju će u velikoj meri zavisi od određenih državnih i regionalnih politika, naročito onih koje usmeravaju poljoprivredu, turizam i industriju. Sela AP Vojvodine se u najvećem broju slučajeva nalaze u okvirima funkcionalnih područja gradova, te spadaju u nadležnost oblasti koje će rešavati odnos između sela i grada. Vraćanjem svojine lokalnoj samoupravi i preispitivanjem njihovog karaktera, veličine i broja, selo sa svojim atarom može da postane značajniji faktor razvoja AP Vojvodine. Evropski fondovi mogu u ovome da odigraju značajnu ulogu.

4. Uređenje i održivo korišćenje prirode, predela, kulturnog nasleđa i životne sredine, uz zaštitu od nepogoda i tehnoloških udesa

Razvijena i uređena teritorija AP Vojvodine podrazumeva uređenje i zaštitu prirode i prirodnog nasleđa u skladu sa evropskim normama i standardima koji će biti primenjeni na celoj teritoriji angažovanjem pokrajinskih i lokalnih kapaciteta. Kulturno nasleđe i predeo će činiti osnov pokrajinskog, ali i subregionalnog ili lokalnog identiteta, radi čega će biti zaštićeno i uređeno na savremen način i korišćeno kao resurs na održiv način. Hazardi i mogući udesi (poplave, šumski požari i sl.) će biti stavljeni pod odgovarajuću kontrolu, dok će životna sredina biti predmet intenzivne pažnje kako lokalne samouprave i pokrajinskih institucija, tako i svih pravnih aktera, građana i civilnog sektora.

5. Interesno i funkcionalno umrežavanje regiona AP Vojvodina sa drugim regionima u Evropi

AP Vojvodina kao jedan od regiona Republike Srbije i Evrope, će posebnu pažnju posvetiti jačanju prekograničnih veza svojih opština i gradova u okviru evropskih projekata, ali i povezivanju sa drugim regionima u Evropi koji imaju različita iskustva i rezultate u razvoju. Pozicioniranje će biti važan princip preko koga AP Vojvodina treba da ocenjuje svoju poziciju u odnosu na druge. Interrregionalni projekti će biti značajan instrument za interesno povezivanje AP Vojvodine sa drugim regionima u Evropi, dok će značajno mesto imati i strateška kooperacija sa drugim regionima u Srbiji. Transdržavni projekti oko koridora VII (reka Dunav) će takođe imati važnu ulogu u usmeravanju razvoja AP Vojvodine.

Opšti ciljevi razvoja gradova i urbanih naselja, odnosiće se na region AP Vojvodine, tj. na sve gradove i urbana naselja. Ciljevi i smernice date ovim Planom podrazumevaju obavezu za sve niže nivoe, u fazi razmatranja i sprovođenja, tj. predstavljajuće polazno-temeljne odrednice za prostorna rešenja na lokalnom nivou. Formulacije na lokalnom nivou se mogu razlikovati u smislu njihove

operacionalizacije u zavisnosti od okolnosti, tj. problema sa kojima se lokalni nivo suočava, obimu i vrsti resursa sa kojima raspolaže.

Osnovni preduslov za realizaciju navedenih ciljeva se odnosi na usmeravanje demografskih kretanja u AP Vojvodini, odnosno na usporavanje negativnih tendencija i sprečavanje daljeg pogoršanja vitalnih karakteristika populacije, kao i na stvaranje uslova za povećanje stepena zaposlenosti.

Kako bi se pregledno sagledala kompatibilnost navedenih ciljeva, i definisali bliže ciljevi i indikatori za posmatrano područje, u Tabeli 1, dat je uporedni pregled ciljeva Prostornog plana Republike Srbije, Regionalnog prostornog plana AP Vojvodine i Ciljeva iz Studije-Analiza ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini na koju se nadovezuje naredna analiza i izvesna modifikacija indikatora u skladu sa izrađenom Zajedničkom metodologijom .

U tabeli je kompatibilnost ciljeva, prikazana bojama. Iz tabele se jasno vidi usklađenost svih prethodno izrađenih dokumenata koja nam i daje osnov za održivo planiranje narednih aktivnosti u prostoru i definisanje akcionog plana.

Tabela 1. Pregledna tabela kompatibilnosti ciljeva PPRS,RPP APV i Analize ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini

Prostorni plan Republike Srbije	Regionalni prostorni plan AP Vojvodine	Analiza ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini.
<i>Uravnoteženiji regionalni razvoj i unapređena socijalna kohezija</i>	Smanjenje subregionalnih razlika u ekonomskom i socijalnom pogledu	Održivi demografski razvoj
<i>Regionalna konkurentnost i pristupačnost</i>	Racionalno aktiviranje teritorijalnog kapitala na čitavoj teritoriji AP Vojvodine preko decentralizacije i policentrizma	Unapređenje socijalne i ekonomske kohezije
<i>Održivo korišćenje prirodnih resursa i zaštićena i unapređena životna sredina</i>	Jačanje pozicije sela uz veću ulogu u okviru funkcionalnih područja gradova	Smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva
<i>Zaštićeno i održivo korišćeno prirodno i kulturno nasleđe i predeo</i>	Uređenje i održivo korišćenje prirode, predela, kulturnog nasleđa i životne sredine, uz zaštitu od nepogoda i tehnoloških udesa	Uravnoteženost naseljske strukture
<i>Prostorno-funkcionalna integrisanost u okruženje</i>	Interesno i funkcionalno umrežavanje regiona AP Vojvodina sa drugim regionima u Evropi	Ravnomerna prostorna organizacija javnih službi
		Ravnomerna dostupnost infrastrukturi i informacijama
		Teritorijalno odgovorna uprava
		Očuvanje prirodnih resursa
		Racionalno zauzimanje zemljišta
		Smanjenje uticaja saobraćaja na životnu sredinu i održivo korišćenje energije
		Zdrava životna sredina i prevencija hazarda
		Zaštita od prirodnih nepogoda
		Učešće u programima i projektima transgranične i međuregionalne saradnje

Imajući u vidu date ciljeve definisane u programima implementacije za PPRS i RPP APV kao i posebne ciljeve definisane u Analizom ekonomskog i socijalnog statusa marginalizovanih naselja u pograničnim oblastima u AP Vojvodini u Tabeli 2 sagledani su predloženi indikatori u ovoj Analizi i uvedene određene modifikacije i dopune date u posebnim bojama (roze- indikatori predloženi kroz elaborat Zajedničke metodologije).

Tabela 2: Pregled indikatora i modifikacija indikatora za područje Analize

CILJEVI	INDIKATORI
Cilj 1. URAVNOTEŽENIJI REGIONALNI RAZVOJ I UNAPREĐENA SOCIJALNA KOHEZIJA	
Održivi demografski razvoj	
	Broj stanovnika*
	Gustina naseljenosti (kritična masa)*
	Migracioni bilans *
	Deo stanovništva po velikim starosnim grupama *
	Stopa fertiliteta *
	Indeks starenja (Ageing index)
	Stopa smrtnosti (umrli na 1000 stanovnika)
Unapređenje socijalne i ekonomske kohezije	
	Stanovništvo sa visokim obrazovanjem *
	Udeo nezaposlenog stanovništva do 25 godina *
	Zaposlena lica sa visokim stepenom obrazovanja*
	Broj aktivnih ekonomskih organizacija na 1000 stanovnika
	Broj noćenja, u komercijalnim i privatnim smeštajima (na 1000 stanovnika)
	Udeo zaposlenih u poljoprivredi u odnosu na ukupan broj zaposlenih
	Udeo zaposlenih u sektoru usluga u odnosu na ukupan broj zaposlenih
Smanjenje socijalne isključenosti i siromaštva	
	Stopa aktivnosti muške/ženske populacije (15-64 godina)*
	Broj stanovnika po jednom okružnom lekaru

CILJEVI	INDIKATORI
	Broj mesta u jaslicama i obdaništima i broj registrovane dece Očekivani životni vek (po polovima) (TI) Godišnja stopa nezaposlenosti * Stopa dugotrajne nezaposlenosti (kontinualno duže od 12 meseci)* Stopa registrovanih lica koja traže zaposlenje u ukupnom broju radno sposobne populacije Broj domaćinstava bez i jednog zaposlenog člana Broj registrovanih putničkih automobila na 1000 stanovnika
Uravnoteženost naseljske strukture	Gustina naseljenosti (TI) Veličina naselja (DW) Indeks urbanosti/ruralnosti (ruralno – manje od 35 stanovnika /km ² , urbani veće od 100 stanovnika /km ²) Hijerarhija naselja (DW)
Ravnomerna prostorna organizacija javnih službi	Dostupnost do centralnih naselja javnim prevozom (od toga: dostupnost železnicom) *
Ravnomerna dostupnost infrastrukturi i informacijama	Udeo kuća/stanova ili stanovnika priključenih na javno vodosnabdevanje Dužina kanalizacione mreže u odnosu na km vodovodne mreže Broj domaćinstava priključenih na gasovod u odnosu na ukupan broj domaćinstava Broj pretplatnika kablovske televizije na 1000 stanovnika Broj pretplatnika na široko pojasni internet na 1000 stanovnika Broj osnovnih telefonskih linija (ISDN)
Cilj 2: REGIONALNA KONKURENTNOST I PRISTUPAČNOST	BDP po stanovniku * Produktivnost (GDP/broj zaposlenih) Broj aktivnih preduzeća i njihova podela po veličini Bruto dodata vrednost (GVA) Zaposlenost po ekonomskim delatnostima * Udeo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u dodatoj vrednosti regiona*
Cilj 3. ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I ZAŠTIĆENA I UNAPREĐENA ŽIVOTNA SREDINA	

CILJEVI	INDIKATORI
	Korišćenje zemljišta (CORINE)*
	Teritorijalna emisija osnovnih zagađivača –NO2, SO2, PM, CO, CO2(TI)
	Potrošnja vode po osobi/domaćinstvu
	Fragmentacioni indeks *
	Udeo domaćinstava iz kojih se prikuplja otpad (%)
	Naselja i kultivisana područja potencijalno ugrožena od poplava (CORINE)*
Cilj 4: ZAŠTIĆENO I ODRŽIVO KORIŠĆENO PRIRODNO I KULTURNO NASLEĐE I PREDEO	
	Površine pod Zaštićenim prirodnim područjima
	Broj zaštićenih kulturnih dobara u regionu *
Cilj 5: PROSTORNO-FUNKCIONALNA INTEGRISANOST U OKRUŽENJE	
	Broj projekata sa međunarodnim učešćem
	Broj graničnih prelaza (svih)

(*) - ESPON „rutinski” indikatori;

4. AKCIONI PLAN I UTVRĐIVANJE STRATEŠKIH PROJEKATA

Posmatrano područje predstavlja specifičnu celinu sa svojim potencijalima i ograničenjima u budućem prostornog i privrednom razvoju.

Područja s ograničenjima u razvoju zbog negativnih demografskih procesa, nerazvijenosti mreže naselja, privrede, kao i područja sa oskudnim resursima i perifernog položaja u odnosu na glavne pravce razvoja, zahtevaju posebne mere i primerene planske koncepcije razvoja.

Osnovno polazište pri utvrđivanju strateških i operativnih mera i instrumenata za razvoj marginalizovanih područja i naselja jeste razvoj politike planiranja i koordinacije svih nivoa vlasti, kao i harmonizacija i uklanjanje nedostataka, odnosno, jačanje institucionalnog okvira za sprovođenje regionalne politike.

S obzirom na neujednačenost kadrovske, obrazovne i materijalne jačine opština u obuhvatu plana, jakih regionalnih uticaja Gadova Sombor i Subotica kao i prekograničnih celina Grada Osjeka i Segedina, na posmatranom području neophodno je veliko angažovanje i podrška regionalnih i pokrajinskih institucija u izradi strateških dokumenata, sektorskih programa i projekata, akcionih i prostornih planova, kao i kreiranje mehanizama za njihovo praćenje i kontrolu.

Ključnu ulogu imaju pokrajinske strukture kako bi kontinuirano pružili podršku razvoju dugoročne međuopštinske saradnje i obezbedili plansko, budžetsko finansiranje razvojnih projekata i programa.

Jačanje lokalnih privreda i unapređivanje lokalne administracije obeležava razvojne pravce lokalnih sredina u smislu njihove sposobnosti preciznog planiranja kvalitetnih politika na lokalnom nivou.

Posmatrajući region Vojvodine može se zaključiti da ravnomeran regionalni razvoj zahteva koordinisanu saradnju sa svim institucijama koje su uključene u različite aspekte regionalnog razvoja (privredni razvoj, ruralni razvoj, razvoj infrastrukture, lokalni razvoj, socijalni razvoj, zaštita životne sredine i sl.).

Partnerstvo i međusobna saradnja na svim nivoima upravljanja jasnije će definisati razvojne ciljeve i projekte u regionima. Planiranje i korišćenje finansijskih sredstava zahteva dobru koordinaciju svih učesnika, što se naročito odnosi na korišćenje sredstava iz pretpristupnih fondova EU.

Polazeći od prepoznavanja probema i definisaja ciljeva utvrđeni su predlozi prioriternih mera i aktivnosti za predmetno područje i dalje je dat pregled akcionog plana za posmatrano područje.

Prioritetni projekti istaknuti u tabeli Akcionog plana predstavlja analizirani skup prioriternih projekata koji su predloženi od strane nadležnih pokrajinskih i opštinskih institucija u periodu 2009-2013 godine u Programu implementacije RPP APV, Programu privrednog razvoja APV- nacrt, i Strategija razvoja opštine Novi Kneževac i Kanjiža, kao i Gradova Sombor i Subotica.

Obradivač ovog dokumenta je smatrao da definisani projekti povrdjeni i kroz ova razvojna dokumenta imaju najjaču snagu i prepoznao ih je kao prioritet u koji će se u narednom periodu ulagati značajna sredstva od strane nadležnih pokrajinskih i opštinskih institucija.

Mere su definisane u odnosu na nefinisanje ciljeve prostornog i privrednog razvoja posmatranog područja, podeljene su po oblastima delovanja i sintetisane i prikazane u narednim tabelama .

Tabela 3. **Mere za implementaciju Analize u oblasti uranovteženog razvoja i unapređene socijalne kohezije**

URAVNOTEŽENI RAZVOJ I UNAPREĐENA SOCIJALNA KOHEZIJA	
Regionalni razvoj	- Usvajanje Strategije razvoja predmetne oblasti.
Demografski razvoj	- Usvajanje sveobuhvatne strategije usporavanje trenda opadanja prirodnog priraštaja.
Razvoj javnih službi	<ul style="list-style-type: none"> - decentralizacija usluga javnih službi i njihovo spuštanje na lokalni nivo; jačanje kapaciteta primarne zdravstvene zaštite u pružanju preventivnih usluga; - poboljšanje lokalne putne mreže, kako bi se ostvarila poednaka dostupnost zdravstvenim uslugama za sve građane; - održavanje i unapređenje zaštite za najugroženije kategorije stanovništva, posebno u manjm mestima područja, efikasnim pružanjem postojećih i novih usluga; - obezbediti podršku zajedničkim programima javnog i privatnog sektora; - olakšati pristup za korišćenje objekata i prostora u javnom vlasništvu, kao i zakupa objekata u privatnom vlasništvu; - jačati prekograničnu saradnju u organizovanju svih vrsta i nivoa sportskih manifestacija, za sve kategorije stanovništva;

Tabela 4. **Mere za implementaciju Analize u oblasti regionalne konkurentnosti i pristupačnosti**

REGIONALNA KONKURENTNOST I PRISTUPAČNOST	
Privreda	<ul style="list-style-type: none"> - doneti programe koji će brzo dati pozitivne efekte i uticati na povećanje konkurentnosti; - sprovesti transformaciju poslovne infrastrukture koristeći benefite prekogranične saradnje; - inovativni razvoj pratećih uslužnih delatnosti; - oživljavanje industrijskih brownfield lokacija.
Poljoprivreda	<ul style="list-style-type: none"> - intenzivirati pašnjačku stočarsku proizvodnju koja pruža mogućnost očuvanja autohtonih rasa stoke; - iskoristiti geotermalne vode za uvećanje proizvodnje povrća i cveća u staklenicama i plastenicima i za proizvodnju riblje mlađi i konzumne ribe uzgajane u toploj vodi, - podizanje ribnjaka na svim manje plodnim područjima, koji imaju pristup dovoljnim količinama vode; - osmišljavanje alternativnih poljoprivrednih programa;

	<ul style="list-style-type: none"> - programi osavremenjavanja postojećih i podizanje novih prerađivačkih kapaciteta oslanjajući se na prekogranične kapacitete; - razvoj savetodavstva u regionu.
Turizam	<p>Podstaci dalji razvoj među formiranim ili započetim celinama turističke ponude:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subotica sa Palićkim jezerom; - Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje; - Selevenske pustare - Ruralni turizam - Banjski turizam <p>Usaglasiti turističku ponudu i promociju sa susednim regionima u Republici Mađarskoj i Republici Hrvatskoj.</p>

Tabela 5. **Mere za implementaciju Analize u oblasti održivog korišćenja prirodnih resursa i zaštićene i unapređene životne sredine**

ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I ZAŠTIĆENA I UNAPREĐENA ŽIVOTNA SREDINA	
Poljoprivredno zemljište:	<ul style="list-style-type: none"> - uspostavljanje efikasnih mehanizama zaštite plodnih oraničnih zemljišta od preuzimanja u nepoljoprivredne svrhe; - komasacija poljoprivrednog zemljišta; - preduzimanje mera za sprečavanje ekoloških i zdravstvenih rizika vezanih za intenzivnu, monokulturnu i visoko mehanizovanu proizvodnju; - unapređenje sistema za navodnjavanje; - razvijanje bioloških - organskih sistema proizvodnje, redukovanje potrošnje mineralnih đubriva i pesticida.
Šumsko zemljište:	<ul style="list-style-type: none"> - Usvajanje programa održivog gazdovanja šumama (ekološka, ekonomska i socijalna funkcija). - Povećanje površina pod šumama - osnivanje novih šuma (zaštitni pojasevi, zasadi za pčelarstvo, zasadi za fitoremedijaciju, proizvodnju biomase...)
Mineralne sirovine:	<ul style="list-style-type: none"> - srediti svu raspoloživu geološku i srodnu dokumentaciju, posebno inovirati elaborate o rezervama i izraditi dugoročniji program geoloških istraživanja, geoloških resursa na području
Vodosnabdevanje	<ul style="list-style-type: none"> - Potrebno je pristupiti istraživanjima koja bi definisala izvorišta za regionalne sisteme, koji bi ukazao na moguće tehničke varijante ali i na investiciono-eksploatacione parametre. - potrebno je definisati prioritete u izgradnji kanalizacionih sistema i lokacija uređaja za prečišćavanje otpadnih voda shodno osetljivosti recipijenta i njegovoj samoprečišćavajućoj moći, kao i najpovoljnije tehnologije za prečišćavanje;

Zaštita životne sredine	<ul style="list-style-type: none"> - indentifikacija najugroženijih lokaliteta na predmetnoj teritoriji - upravljanje otpadom na regionalnim principima - integralna zaštita prirodnih resursa - usklađivanje prostornog razvoja sa principima održivog razvoja
--------------------------------	---

Tabela 6. **Mere za implementaciju Analize u oblasti zaštićenog i održivo korišćenog prirodnog i kulturnog nasleđa i predela**

ZAŠTIĆENO I ODRŽIVO KORIŠĆENO PRIRODNOG I KULTURNOG NASLEĐA I PREDEO	
Zaštita prirodnih dobara i biodiverziteta	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje ukupne površine pod zaštitom na predmetnoj teritoriji; - proglašenje novih zaštićenih područja; - revizija statusa (vrste, režima i granica zaštite) ranije proglašenih zaštićenih područja - upisivanje Gornjeg Podunavlja na MaB Listu u okviru programa uspostavljanja prekograničnog rezervata biosfere "Dunav – Drava – Mura", u saradnji sa Mađarskom, Hrvatskom, Slovenijom i Austrijom); - izrada urbanističkih planova za lokalitete u zaštićenim područjima na kojima je registrovana ili planirana izgradnja većeg obima; - sanacija degradiranih prostora (kamenolomi, pozajmišta, divlje deponije) sa najznačajnijim nepovoljnim uticajem na prirodne vrednosti i životnu sredinu; - zasnivanje informacionog sistema o zaštićenim područjima i biodiverzitetu;
Zaštita i uređenje predela	<ul style="list-style-type: none"> - Integracije predela u međunarodne mreže; - Projekti prekogranične, transnacionalne i međuregionalne saradnje; - Sprovesti "Karakterizaciju predela" za ruralna i posebna prioritetna područja - Determinisanje postojećih i stvaranje novih karakterističnih predeonih celina i njihova interpretacija; - Razvoj sistema integrativnog pristupa zaštiti predela; -
Zaštita kulturnog nasleđa	<ul style="list-style-type: none"> - Održivo korišćenje materijalnog i nematerijalnog kulturno-istorijskog nasleđa i prirodnih resursa u programima razvoja (pre svega turizma); - Konzervacija i rehabilitacija kulturnog nasleđa sa ciljem promocije veće atraktivnosti područja; - formiranje baze podataka za sva kulturna dobra na predmetnom području

Tabela 7. **Mere za implementaciju Analize u oblasti prostorno funkcionalne integrisanosti u okruženje i razvoja funkcionalnih urbanih područja Subotice i Sombora**

PROSTORNO-FUNKCIONALNA INTEGRISANOST U OKRUŽENJE I RAZVOJ FUNKCIONALNIH URBANIH PODRUČJA (FUP) SOMBORA I SUBOTICE	
Funkcionalno umrežavanje i razvoj gradova	<ul style="list-style-type: none"> - doneti prostorne i urbanističke planove za gradove i urbana naselja; - doneti podsticajne mere za projekte održivog razvoja gradova i inovacione projekte, uključujući projekte iz oblasti primene novih tehnologija, obnovljivih izvora energije;

	<ul style="list-style-type: none"> - formirati baze podataka o lokacijama planiranim za izgradnju, braunfield lokacijama i sl., čime će se omogućiti efikasnije i brže aktiviranje lokacija i izgradnja; - Potpisivanje dokumenta o strateškoj prekograničnoj saradnji nivou opštine; - jačati lokalne inicijative;
Ruralni razvoj	<ul style="list-style-type: none"> - zaustavljanje daljeg praznjenja ruralnih područja; - stimulacija i povećanje investiranja u ruralna područja; - povećanje nivoa kvaliteta življenja u seoskim područjima, podizanjem nivoa komunalne opremljenosti; - otvaranje novih radnih mesta, van poljoprivredne delatnosti; - podsticanje i razvoj malih pogona, pre svega za preradu poljoprivrednih proizvoda; - razvoj seoskog turizma i ugostiteljstva, sa ciljem bolje valorizacije sopstvene proizvodnje.
Putni saobraćaj	<ul style="list-style-type: none"> - prilagođavanje evropskim standardima, uvođenje novih tehnologija u upravljanju saobraćajem, formiranje regionalne baza podataka; - unapređenje bezbednosti saobraćaja; - razvoj saobraćaja kroz stimulisane ekološki prihvatljivih sistema i favorizovanje javnog prevoza putnika uz uvođenje naprednih tehnologija u nadzoru, kontroli i upravljanju saobraćajem;

Nakon salgedavanja ciljeva koji ujedino predstavljaju i prioritete razvoja posmatranog područja kao i definisanja mera koje će pomoći u njihovoj implementaciji u narednoj tabeli je prema prethodno opisanom principu dat akcioni plan, sa određenim brojem razvojnih projekata koji se usresređuju na razvoj posmatranog područja i čija će realizacija doprineti održivom prostornom razvoju, smanjenju regionalnih razlika i podizanju konkurentnosti posmatranog regiona.

CILJ 1. URAVNOTEŽENIJI REGIONALNI RAZVOJ I UNAPREĐENA SOCIJALNA KOHEZIJA

REGIONALNI RAZVOJ		
Podrška razvoju ruralnog turizma na poljoprivrednim gazdinstvima	1.830.598,19 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Podsticaj udruživanju	1.830.598,19 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
DEMOGRAFSKI RAZVOJ		
Unapređenje socijalne zaštite	305.099,70 EUR	Pokrajinski sekretarijat za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju
Unapređenje političke participacije žena na teritoriji AP Vojvodine	1.000.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Unapređenje političke participacije žena ka uključivanju rodne ravnopravnosti u politike AP Vojvodine	2.020.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Podrška nevladinim organizacijama	156.908,42 EUR	Pokrajinski sekretarijat za zdravstvo, socijalnu politiku i demografiju
Ekonomsko osnaživanje žena sa sela u AP Vojvodini	2.500.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Sportska infrastruktura – izgradnja i opremanje otvorenih i zatvorenih sportskih terena	6.101.694,92 EUR	Budžet Vlade APV, Fond za kapitalna ulaganja APV, budžeti jedinica lokalne samouprave, EU fondovi
Sportska infrastruktura za osobe sa invaliditetom	423.728,81 EUR	Budžet Vlade APV, Fond za kapitalna ulaganja APV, budžeti jedinica lokalne samouprave, EU fondovi
Multifunkcionalni centri za mlade	423.728,81 EUR	PSSO, JLS, Fondovi APV, Evropski fondovi
Reproduktivno zdravlje mladih, seksualno obrazovanje i zdravi stilovi života	84.745,76 EUR	Budžet APV, PSSO, Fondacije, donatori, Evropski fondovi, Fondovi APV
Ekonomsko osnaživanje žena na selu AP Vojvodine	200.494,09 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
RAZVOJ JAVNIH SLUŽBI		
Aktivne škole	366.119,64 EUR	Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu
Sportska infrastruktura – školski sportski objekti	2.118.644,07 EUR	Budžet Vlade APV, Fond za kapitalna ulaganja APV, budžeti jedinica lokalne samouprave, EU fondovi
Dogradnja i adaptacija postojećih i izgradnja novih objekata školskih ustanova OŠ Kizur Ištvan Subotica	91.525,42 EUR	JLS, APV, Ministarstvo prosvete
Dogradnja i adaptacija postojećih i izgradnja novih objekata školskih ustanova O. Š. „Petefi Šandor“, Hajdukovo	88.135,54 EUR	JLS, APV, Ministarstvo prosvete
Dogradnja i adaptacija postojećih i izgradnja novih objekata školskih ustanova O. Š. „Sveti Sava“, Subotica	87.699,49 EUR	JLS, APV, Ministarstvo prosvete

Dogradnja i adaptacija postojećih i izgradnja novih objekata školskih ustanova O. Š. „Đuro Salaj“, Subotica	779.661,00 EUR	JLS, APV, Ministarstvo prosvete
Dogradnja i adaptacija postojećih i izgradnja novih objekata školskih ustanova O. Š. „Hunjadi Janoš“, Čantavir	272.881,00 EUR	JLS, APV, Ministarstvo prosvete
CILJ 2. REGIONALNA KONKURENTNOST I PRISTUPAČNOST		
PRIVREDA		
Podrška lokalnim kompanijama u realizaciji zajedničkih ulaganja sa stranim partnerima i izrada baze podataka lokalnih kompanija zainteresovanih za zajednička ulaganja (izrada biznis planova, kompanijskih tizera, baze podataka i umrežavanje sa inostranim partnerima)	550.847,46 EUR	VIP Fond, PS za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Sufinansiranje projektno-tehničke dokumentacije ili privremenog zakupa prostora za izvozno orijentisane proizvodne i uslužne ginfild investicije	2.000.000,00 EUR	VIP Fond, PS za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Razvoj elektronskih komunikacija i informacionog društva u AP Vojvodini	174.342,68 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Uspostavljanje portala za razmenu iskustava, koordinaciju i praćenje razvoja IKT u lokalnim samoupravama na teritoriji APV i udruživanje lokalnih samouprava u cilju zajedničke nabavke IKT opreme pod povoljnijim uslovima	---	Pokrajinski sekretarijat za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu, Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Pokrajinski sekretarijat za finansije, Uprava za zajedničke poslove pokrajinskih organa
Konkurs za odobravanje garancija za obezbeđenje kredita namenjenih finansiranju START AP programa radno neaktivnih žena sa teritorije Autonomne Pokrajine Vojvodine	1.500.000,00 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
Projekat „Baza podataka privrednih subjekata APV“	60.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Biznis inkubatori mladih	52.302,81 EUR	Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu
Konkurs za dodelu kratkoročnih kredita za finansiranje izvoza	3.486.853,69 EUR	Razvojni fond AP Vojvodine
Prekogračnična mreža za inovativni razvoj i transfer znanja	3.487,36 EUR	Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj
Program o sufinansiranju pogona za primenu novih tehnologija sa elementima inovacione delatnosti i podsticaja zapošljavanja u AP Vojvodini	1786959,56EUR	Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj
Kamp potencijalnih poslodavaca	60.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Uvođenje novih tehnologija u oblasti eksploatacije, pripreme i prerade mineralnih sirovina	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Formiranje i opremanje industrijskih zona i parkova na teritoriji APV	---	Skupština AP Vojvodine

Program implementacije i akcioni plan baziran na Prostornom planu Republike Srbije i Regionalnom prostornom planu AP Vojvodine baziranim na EU Metodologiji i ESPON indikatorima

Podsticanje povoljnog poslovnog udruženja na lokalnom nivou	364.406,78 EUR godišnje	Predlagač i nadležnost: PS za međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu
Direktna podrška izvozu lokalnim kompanijama sa fokusom na sertifikaciju, obuku, umrežavanje sa kupcima i organizaciju međunarodnih promotivnih aktivnosti	957.627,12. EUR	Nadležnost: VIP Fond, PS za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova, PS za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Konkurs za dugoročne kredite za trajna obrtna sredstva	3.486.853,69 EUR	Razvojni fond AP Vojvodine
Programi transnacionalne saradnje (JIE) / Osnivanje i promocija novih pristupa i alata za jačanje konkurentnosti i inovacija primarnog sektora u Jugoistočnoj Evropi (Transnational Cooperation Programme (SEE)/ Establishment and promotion of new approaches and tools for the strengthening of primary sector's competitiveness and innovation in the South East Europe)	3.487,36 EUR	Pokrajinski sekretarijat za nauku i tehnološki razvoj
Konkurs za odobravanje garancija za obezbeđenje kredita namenjenih finansiranju nabavke opreme preduzetnicama i ženama osnivačima malih preduzeća koje delatnost obavljaju manje od tri godine sa teritorije Autonomne Pokrajine Vojvodine	1.500.000 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
Razvoj regionalnog logističkog centra zapadnobačkog regiona u Apatinu, sa susednim logističkim centrima u Somboru, Odžacima i Kuli	850.000 EUR	PS za privredu
POLJOPRIVREDA		
Konkurs za odobravanje garancija za obezbeđenje dugoročnih kredita za kupovinu poljoprivrednog zemljišta	1.500.000 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
Konkurs za odobravanje garancija za obezbeđenje dugoročnih kredita za nabavku nove poljoprivredne mehanizacije i opreme	1.500.000 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
Kreditiranje kupovine nove pogonske i priključne poljoprivredne mehanizacije	4.389.077,08 EUR	Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
Kreditiranje kupovine nove pogonske i priključne poljoprivredne mehanizacije	4.389.077,08 EUR	Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
Kreditiranje pčelarske proizvodnje	610.199,40 EUR	Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
Kreditiranje podizanja višegodišnjih zasada voća i vinove loze i postavljanja protivgradne mreže	697.370,74 EUR	Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
Kreditiranje proizvodnje pod zaštićenim prostorom (plastenici, staklenici) i opreme u njima	893.506,26 EUR	Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
Razvoj prognozno izveštajne službe zaštite bilja AP Vojvodine	697.370,74 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Konkurs za dodelu dugoročnih kredita za poljoprivredu	2.179.283,56 EUR	Razvojni fond AP Vojvodine
Konkurs za dodelu dugoročnih kredita za razvoj	1.307.570,13 EUR	Razvojni fond AP Vojvodine

prehrambeno-prerađivačke industrije		
Podrška investicijama u poljoprivrednim gazdinstvima	48.815.951,66 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Uvođenje EU standarda u objekte u kojima se vrši prerada mesa i mleka	4.149.355,89 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Priprema poljoprivrednih gazdinstava za fondove EU	871,71 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Poboljšanje ekonomskog položaja staračkih poljoprivrednih domaćinstava	9.152.990,94 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Podrška sprovođenju savetodavnih aktivnosti na poljoprivrednim gazdinstvima	9.152.990,94 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Podrška investicijama u stočarsku proizvodnju	4.149.355,89 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Rekonstrukcija ribnjaka i podizanje novih ribljaka na teritoriji AP Vojvodine	4.271.395,77 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Kontinuirano praćenje kvaliteta osnovnih životnih namirnica na području AP Vojvodine	610.199,40 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Formiranje baze podataka o registrovanim poljoprivrednim gazdinstvima u APV	61.019,94 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
Promocija izvoznih potencijala poljoprivrede AP Vojvodine	1.830.598,19 EUR	Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo
TURIZAM		
Projekat „Najbolje iz Vojvodine“	130.757,01EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
CILJ 3. ODRŽIVO KORIŠĆENJE PRIRODNIH RESURSA I ZAŠTIĆENA I UNAPREĐENA ŽIVOTNA SREDINA		
ŠUMSKO ZEMLJIŠTE		
Melioracija degradiranih šuma i šikara na području JP „Vojvodinašume“	31.475,83 EUR	JP "Vojvodinašume"
VODOSNABDEVANJE		
Primena solarne energije u zalivnim sistemima	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Sanacija levoobalnog dunavskog nasipa - stabilizacija krune nasipa na lokalitetima: B. Palanka (1+800-9+850), deonica Begeč - Čelarevo, Sombor (3+461-6+583), deonica Bogojevo i (49+410-52+400), deonica Bezdan	1.650.000,00 EUR	JVP „Vode Vojvodine“
Korišćenje solarne energije za pripremu tople potrošne vode u objektima javne namene	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Korišćenje podzemnih voda za potrebe poljoprivredne proizvodnje	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE		
Sufinansiranje izgradnje sistema za zagrevanje staklenika i plastenika upotrebom obnovljivih izvora energije	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Štedljiva javna rasveta	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Identifikacija industrijskih zagađivača i uvođenje principa	100.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne

čistije proizvodnje u sektor industrije identifikovane u dunavskom regionu		sredine
Izdvajanje multifunkcionalnih elemenata ekološke mreže i njihova integracija u održivi razvoj ruralnih oblasti	---	Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
Izrada programa energetske efikasnosti u organima AP Vojvodine	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Integralno suzbijanje korovske biljke Ambrozije u pograničnom području	557.896,59 EUR	Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
Monitoring alergeno polena u vazduhu na teritoriji AP Vojvodine	17.000,00-25.500,00 EUR godišnje	Nadležnost: Sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
Povećanje korišćenja obnovljivih izvora energije na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine	1.500.000 EUR	Garancijski fond Autonomne Pokrajine Vojvodine
Projektovanje i izgradnja regionalne deponije „Rančevo“ u Somboru	15.500.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
Korišćenje biomase za proizvodnju toplotne energije u javnim ustanovama	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Sufinansiranje izgradnje biogas-postrojenja na farmama	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Energetski održive farme	---	Pokrajinski sekretarijat za energetiku i mineralne sirovine
Sufinansiranje izgradnje javnih skladišta za biomasu	---	PS energetika
Biološko suzbijanje larvi komaraca na teritoriji AP Vojvodine	3.093.220,34 EUR godišnje	Nadležnost: Sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
CILJ 4. ZAŠTIĆENO I ODRŽIVO KORIŠĆENO PRIRODNO I KULTURNO NASLEĐE I PREDEO		
ZAŠTITA PRIRODNIH DOBARA I BIODIVERZITETA		
Uspostavljanje prekograničnog UNESCO rezervata biosfere „Mura-Drava-Dunav“	---	Pokrajinski sekretarijat za urbanizam, graditeljstvo i zaštitu životne sredine
Valorizacija i izrada Studija zaštite za područja: - „Gornje Potisje“	---	MERŽS, MPPRPP, PSUGŽS, PZZP
PPPPN multifunkcionalnog ekološkog koridora Tise	---	SUGŽS, RAPP, PZZP, upravljači zaštićenih područja, obrađivači plana
Prostorni plan područja posebne namene „Subotičke pustare i jezera“	30.000 EUR	JP Zavod za urbanizam Vojvodine Novi Sad
ZAŠTITA I UREĐENJE PREDELA		
Projekat objedinjavanja prirodnih i kulturnih potencijala u kulturna područja	254.237,00 EUR	RS, APV, budžeti lokalni samouprava
Identifikacija urbanog i ruralnog arhitektonskog, materijalnog i nematerijalnog nasleđa kao turističkog potencijala	---	PSKJI, PSPZRP, TOV, TOS, JLS, Muzej Vojvodine i regionalni muzeji, PZZSK i regionalni zavodi za zaštitu spomenika kulture
ZAŠTITA KULTURNOG NASLEĐA		

Razvoj regionalne rute vodoprivrednog nasleđa u okviru evropskih ruta industrijskog nasleđa	---	JVP „Vode Vojvodine“
Nastavak i završetak rekonstrukcije, adaptacije i izgradnje zgrade Narodno pozorište -Narodno kazalište - Nepszhaz u Subotici	---	Fond za kapitalna ulaganja AP Vojvodine
Izrada katastra kulturnog nasleđa kao turističkog resursa lokalnih zajednica	---	PSKJI, PSPZRP, TOV, TOS, JLS, Muzej Vojvodine i regionalni muzeji, PZZSK i regionalni zavodi za zaštitu spomenika kulture
Jačanje institucionalnih kapaciteta lok. zajednica za održivo korišćenje kulturnog nasleđa u funkciji razvoja kult. turizma	---	PSKJI, PSPZRP, TOV, TOS, JLS, Muzej Vojvodine i regionalni muzeji, PZZSK i regionalni zavodi za zaštitu spomenika kulture
Prenamena prostora muzeja Batinske bitke u okviru specijalnog rezervata prirode Gornje podunavlje u turističko – ekološki punkt	150.000 EUR 710.000 EUR	RS, APV, međunarodni fondovi, strane donacije, budžet lokalne samouprave
CILJ 5. PROSTORNO-FUNKCIONALNA INTEGRISANOST U OKRUŽENJE		
FUNKCIONALNO UMREŽAVANJE I RAZVOJ GRADOVA		
Projekat “Program podrške razvoju logističkih centara i intermodalnih terminala”	871.713,42 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Projekat „Baza podataka logističkog potencijala APV“	60.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Projekat „Letnja škola nautike“	300.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Konkurs za dodelu kreditnih sredstava na ime predfinansiranja aktivnosti u realizaciji projekata instrumenata pretpristupne pomoći Evropske unije – „IPA“	871.713,42 EUR	Razvojni fond AP Vojvodine
Formiranje Koordinacionog tela za sprovođenje regionalne politike AP Vojvodine	174.342,68 EUR+ 523.028,05 EUR	Agencija za ravnomerni regionalni razvoj AP Vojvodine
IPA projekat, realizacija projekta „Jadranska mreža mladih“ - Program jadranske prekogranične saradnje za pretpristupnu pomoć (<i>The IPA Adriatic Cross-border Cooperation Programme</i>)	204.620,00 EUR	PSSO, IPA program jadranske prekogranične saradnje za pretpristupnu pomoć
PUTNI SAOBRAĆAJ		
Izgradnja prekograničnog puta između Baje II. - 163 +840-165 +480 km - i Sombora - 56 +601.650-54 +355.00 km	1.773.513,31 EUR	Fond „Evropski poslovi“ AP Vojvodine
IPA Program prekogranične saradnje Mađarska - Srbija 2007- 2013 - "Izrada projektno-tehničke dokumentacije	1.482.775,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova

Program implementacije i akcioni plan baziran na Prostornom planu Republike Srbije i Regionalnom prostornom planu AP Vojvodine baziranim na EU Metodologiji i ESPON indikatorima

za prugu Segedin – Reske – Horgoš – Subotica i potrebne dokumentacije za železničku prugu Subotica – Čikerija – Bačalmaš – Baja"		
Izrada projektno-tehničke dokumentacije za železničku prugu Temišvar - Kikinda - Segedin (Studija opravdanosti, Idejni i Glavni projekat)	10.000.000 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Izrada projektno-tehničke dokumentacije za železničku prugu Temišvar - Zrenjanin - (most na Tisi) - Žabalj - Novi Sad (Studija opravdanosti, Idejni i Glavni projekat)	12.000.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Izrada projektno-tehničke dokumentacije za rekonstrukciju pruge Sonta - Apatin - Sombor - Bački Breg - Baja	500.000,00 EUR	Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova
Rekonstrukcija pruge Apatin – Sonta koja je segment regionalne pruge Sonta – Apatin– Sombor– Bački Breg– Baja	6.500.000 EUR	Nadležnost Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Pokrajinski sekretarijat za urbanizam i graditeljstvo, Pokrajinski sekretarijat za lokalnu samoupravu i međuregionalnu saradnju i lokalne samouprave u regionu, Železnice Srbije AD, Ministarstvo saobraćaja RS, Ministarstvo za regionalni razvoj i lokalnu samoupravu, Opština Apatin
Prostorni plan područja posebne namene mreže koridora saobraćajne infrastrukture na osnovnom pravcu državnog puta I reda br. 24 Subotica-Zrenjanin-Kovin („Banatska magistrala“)	---	JP Zavod za urbanizam Vojvodine

5. ISKUSTVA U IMPLEMENTACIJI I ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Problemi implementacije Akcionog plana svode se na analizu kapaciteta predmetnih Gradova/opština i identifikaciju lokalnih strateških dokumenata i planova određenih po sektorima koji su relevantni za predmetne opštine. Takva analiza identifikuje sledeće probleme:

Nepostoje sinhronizovani i aktuelni strateški prostorni i urbanistički planovi za neki period (npr. 2014-2020), kao i akcioni planovi i definisani prioritetni projekti. Svi strateški planovi i projekti u bilo kojoj oblasti lokalnog razvoja zahtevaju sinhronizovanu i koordinisanu plansku aktivnost na različitim nivoima opštine, odnosno grada kao i na izvršnim i upravnim nivoima odlučivanja u Republici, odnosno Autonomnoj Pokrajini. U tom smislu, realizacija bilo kog prioriteta na lokalnom nivou zahteva pre svega vreme a zatim i precizno usklađivanje aktivnosti različitih aktera koji moraju imati jasnu ulogu sa definisanim aktivnostima i one se moraju realizovati u određenom roku. U tom smislu, postojanje kvalitetnog i primenljivog strateškog plana u lokalnoj samoupravi će preduprediti situacije u kojima su se neke lokalne samouprave do sada nalazile. Na primer, da im se nude finansijska sredstva za određene namene, a one nemaju urbanističke i planske akte, nisu rešile imovinsko-pravne odnose zemljišta, nisu obezbedile partnere za neophodni regionalni aspekt projekta (međupštinska/gradska saradnja), nisu u stanju da obezbede komunalno opremljene parcele ili nemaju čak ni minimalna sredstva za ko-finansiranje projekata.

Takođe, prostorni i urbanistički regulacioni planovi koji se zasnivaju na definisanju namene površina nisu dovoljno agilni da prihvate i prihvate i podstaknu dinamičnije razvojne tokove.

Opštine/gradovi nemaju jasno definisane strategije i ciljeve za podizanje operativnih kapaciteta svojih samouprava. Identifikovana je nedovoljno razvijena institucionalna infrastruktura opština/gradova kako bi preuzele na upravljanje finansijski, tehnički i operativno veoma zahtevne i komplikovane razvojne projekte.

U procesu definisanja prioriteta i ciljeva nedovoljno se vodi računa o podršci mehanizmima učešća građana u procesu odlučivanja. Javnost i širke interesne grupe nisu dovoljno ohrabrene i uključene u procese planiranja i donošenja odluka. Realizacije višegodišnjih strateških projekata treba da bude aktivnost kroz koji se na suštinski najkvalitetniji način u proces donošenja odluka na lokalnom nivou može uključiti najšira javnost, građani i njihova udruženja, predstavnici privrede ali i marginalizovane društvene grupe, manjinske zajednice i njihova udruženja koji mogu da doprinesu stvaranju opšteg društvenog konsenzusa u lokalnoj zajednici o lokalnim strateškim prioritetima i načinu njihovog ostvarivanja. Participativno strateško planiranje doprinosi stvaranju socijalne kohezije i a samim tim i lakšem sprovođenju i boljem ostvarenju ciljeva strateških projekata.

Ukoliko se bliže analiziraju procesi lokalnog razvoja, pristup i obrada tema kao i ciljeva planskih dokumenata (uključujući i način sprovođenja i evaluaciju, odnosno praćenje implementacije) izdvajaju se sledeći zaključci:

Struktura većine razvojnih dokumenata samo površinski analizira stanje u određenim oblastima i daje **generalnu listu projektnih aktivnosti** sa okvirnim rokovima za njihovo sprovođenje. Većina planova akcenat stavlja na programski deo, odnosno na analizu trenutnog stanja i na "viziju i misiju" lokalne samouprave kada je u pitanju unapređenje opšteg stanja u lokalnoj samoupravi kao

i unapređenje efikasnosti u korišćenju institucionalnih resursa lokalne zajednice (poslovanje lokalne uprave i lokalnih javnih institucija). Ukoliko i sadrži podatke o planiranim projektima, ovi podaci u najvećem broju slučajeva nemaju budžetsku i prostornu dimenziju, odnosno u obliku u kom su navedene u strategiji ne mogu se uključiti niti u prostorni plan grada/opštine, odnosno urbanistički plan naselja a tako prezentovane informacije nemaju ni veliku vrednost u procesu pripreme ali i praćenja izvršenja budžeta lokalnih vlasti.

U lokalnim strateškim razvojnim dokumentima **nije jasno navedeno koji organ je nadležan za sprovođenje pojedinih strateških ciljeva** (javno preduzeće ili neki organ lokalne vlasti). U tom smislu, strategije ne sadrže jasno utvrđenu mrežu koordinacije i subordinacije između donosioca odluka i lokalnih izvršnih organa vlasti sa ostalim lokalnim činiocima, koji bi trebalo da budu zaduženi za implementaciju strateških ciljeva.

U strategijama **nisu razvijeni indikatori i merila za praćenje uspeha u sprovođenju ciljeva** (monitoring, evaluacija). Lokalne razvojne strategije moraju da budu koncipirane tako da sadrže jasno definisan i konkretizovan operativni deo, koji jasno definiše veoma konkretne ciljeve koji svaki od organa, tela, preduzeća i ustanova mora da ostvari u određenom programskom periodu, i o kome mora da detaljno izvesti u svom godišnjem, odnosno kvartalnom izveštaju o poslovanju, koji razmatra Skupština grada, odnosno opštine. Kroz svoju razvojnu strategiju, odnosno kroz njen operativni deo, lokalna samouprava treba da ustanovi kriterijume koje treba dostići u postepenom poboljšanju efikasnosti poslovanja, kao i da uspostavi sistem merila za praćenje efikasnosti uz praćenje realizacije strateških ciljeva na jasan i transparentan način. Opštinski rukovodioci, kao i rukovodioci lokalnih ustanova i preduzeća treba da budu ocenjivani i vrednovani prema rezultatima poslovanja, odnosno prema uspešnosti ostvarivanja zadatih strateških ciljeva.

Iako postoje javne rasprave u procesu usvajanja gradskih i opštinskih odluka o donošenju strateških dokumenata kao i dokumenata koji su pravni akti ali u sebi imaju stratešku komponentu kao što su višegodišnji strateski planovi i prostorno-planska i urbanistička akata i značajni planski dokumenati, izgleda da se u gradovima i opštinama još uvek nedovoljno prepoznaje značaj opšte i specijalizovane javnosti u procesu usvajanja ovih akata a i prilikom njihovog sprovođenja, kao vid kontrolnog instrumenta vršenja javne vlasti. U skladu sa principima dobrog upravljanja, strateške razvojne planove je neophodno uobličiti uz uvažavanje potreba stanovnika (ankete i drugi instrumenti, javne prezentacije) i predstaviti ih na jednostavan način uz obrazloženje ponuđenih rešenja, njihovih efekata i alternativa i uz detaljne podatke o ceni i troškovima svakog od rešenja.